

לקט זפרט

חלק שמיני

ובו שלושה קונטרסים:

השלמה ל"נר למשיחי" - הערות וביאורים נוספים בתניא קדישא
ק"א שביבים - עובדות, "זוארטים", פנינים וזכרונות
"עלי הגיון" - אוסף של מאמרי עיון ומחשבה שפורסמו בכמות שונות

הרב טוביה בלוי

ה'תש"פ

עימוד ועיצוב:

טל': +972 (0)8-8502771

www.chazak.co.il

office@chazak.co.il

חזק והצצה לאור בנימ

ב"ה

בפתח

בתודה לה' הנני מתכבד להגיש לידידינו היקרים את החלק השמיני של "לקט ופרט" היו"ל בקשר עם יום הולדתי הפ"ד, לאויש"ט, ומלאות 65 שנים לנישואיי, לאויש"ט, עם רעייתי הרבנית מרת חנה פרומט שתליט"א. ה"שביבים" הראשונים שבקונטרס זה עוסקים גם בענין יום ההולדת וגם בעצם העובדה שהנני משתדל בעז"ה להו"ל קונטרסים אלה (נוסף על בקשת רבים וטובים).

עלי להוסיף עוד:

א. ב"שביבים" שב"לקט ופרט" (ד, קצב) כתבתי את דלהלן:

"בשרתי צדק בקהל רב, הנה שפתי לא אכלא ה' אתה ידעת. צדקתך לא כסיתי בתוך ליבי, אמונתך ותשועתך אמרתי, לא כחדתי חסדך ואמתך לקהל רב. אתה ה' לא תכלא רחמיך ממני, חסדך ואמתך תמיד יצרוני".

יתכן לומר כי שלושת הפסוקים האמורים, המופיעים במזמור מ שבתהלים (פסוקים י"ב), מהווים חטיבה אחת ובאים בהמשך זה לזה.

דוד המלך מספר בהם על הרבצת התורה והאמונה שעסק בה במסירות, ומבקש מהקב"ה שבזכותה ינהג בו מדה כנגד מדה: כשם ש"שפתי לא אכלא . . . צדקתך לא כסיתי בתוך ליבי . . . לא כחדתי חסדך ואמתך" (=התורה שנקראת "תורת חסד", ואף נקראת אמת, כנאמר "אין אמת אלא תורה") אלא "אמונתך ותשועתך אמרתי . . . לקהל רב", כך גם "אתה ה' לא תכלא רחמיך ממני, חסדך ואמתך תמיד יצרוני". כלומר: כשם שאני אינני נמנע מלהפיץ ולהשפיע את התורה והאמונה בקהל רב - כך, רבוננו של עולם, אל נא תמנע מלהשפיע לי רחמיך וחסדיך.

עד כאן מ"לקט ופרט" שם.

בהתאם לדברים האמורים הנני מקווה שהקב"ה לא יכלא רחמי מאתנו ויצילנו מכל דבר רע ומן המגפה ויחיש את ביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

ב. בקשר לתאריך הולדתי כתב לי ידידי ומכובדי הגאון הגדול, גדולי רבני שכונתנו, רבי ישראל יצחק זילברמן שליט"א, כי יום ט"ז אייר הוא

היום בו החל לרדת המן, לחם מן השמים, לישראל, כך שיום זה מסוגל ומתאים להשפעות של תורה לישראל.

*

חובה נעימה לי להודות מקרב לב לנכדיי היקרים, ברוכי הכשרון והידע, הרה"ח ר' משה לוי יצחק שי' לאופר, נו"נ בשיבת "תורת אמת - חב"ד ליובאוויטש", והרה"ח ר' לוי יצחק שי' שפרינגר, שליח הרבי ביישוב "צור יגאל" (חתן חתננו הרה"ג הרה"ח הרב מרדכי מנשה שי' לאופר, שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע ורב רובע י"א באשדוד) על ההערות לתניא קדישא וה"שביבים", אותם העלו על הכתב על פי מה ששמעו ממני. ברוכים יהיו!

*

ויהי רצון שקונטרס זה יתרום להפצת מעיינות הבעש"ט הקדוש חוצה וממילא לזירוז וקירוב הגאולה השלמה בביאת משיח צדקנו תיכף ומיד בקרוב ממש, כי כלו כל הקיצים וכבר בא מועד.

הרב טוביה בלוי

ב' אייר, "תפארת שבתפארת", תש"פ
יום הולדתו של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע

תוכן העניינים

נד למשיחי ז
 ספר של בינונים ח
 שעד היחוד והאמונה יג
 ק"א שביבים טז
 עלי הגיון עח
 ועוד על מקוה על גבי מקוה פא
 הרה"ק רבי ישדאל מרוז'ין זצ"ל בספרי חב"ד פז
 חייבים למדוד חום צג

A decorative border with intricate floral and scrollwork patterns, rendered in a light gray color, framing the central text.

”נר למשיחי”

השלמות חלק ז

הערות וביאורים נוספים
בתניא קדישא

ספר של בינונים

פרק י'

בפרק זה מגדיר רבנו בהרחבה ובפירוט רב (נוסף על ההגדרה הכללית בפרק הראשון) את דרגת הצדיק. לאחר מכן בפרק י"א מגדיר את דרגת הרשע, ואילו דרגת הבינוני מבוארת לאחרונה – בפרק י"ב (והלאה).

עובדה זו מעוררת פליאה במדת מה. הרי הספר הינו, כשמו, "ספר של בינונים" – ספר הבא לתאר את מצבו ודרגתו של הבינוני ואת הנדרש ממנו בעבודת ה', ואם כן היה מתאים, לכאורה, לפתוח ב"בינוני" ולא ב"צדיק", ולשם מה בכלל יש צורך לפרט כל-כך את הפרטים השונים בדרגות הצדיק.

ניתן, אמנם, לבאר לפי פשוטו ולומר כי לצורך הגדרה מדוייקת של המצב האמצעי יש להקדים ולבאר את שני הניגודים. אלא שכבר בפרק ב' הזכיר רבנו את הצורך ב"דביקות" בתלמידי חכמים ראשי בני ישראל;

גם ההקדמה של חלק השני של התניא ("הנוך לנער") מתארת באופן נרחב את מצביו השונים של הצדיק בצדיק (וכידוע החלק השני נכתב לפני החלק הראשון¹). והדבר אומר דרשני.

הדבר יובן לאור הידוע בדברי ימי אדמו"ר הזקן ושיטת חב"ד שיסד, כי הוא נצרך להתייצב ולהשיב מלחמה שצרה בשתי חזיתות²: אחת

1. ראה גם "נר למשיח" בהערות לספר של בינונים פרק ב' (בהוצאת תש"פ – עמ' קצ).

2. ראה גם "נר למשיח" בשער העיונים במאמר "ספר של בינונים ושער היחוד והאמונה" (עמ' מז); ובשער ההערות בביאור בדף השער (בהוצאת תש"פ – עמ' קנז).

מול המתנגדים לחסידות בכלל, והשניה מול אותם תלמידי הרב המגיד ממעזריטש שקיבלו את תורת החסידות הכללית, אך התנגדו וטענו כלפי דרך חב"ד שאינה תואמת (לדעתם) את שיטת הבעש"ט והרב המגיד.

בשתי החזיתות יש צורך לבאר את דרכה של חב"ד במקומו של הצדיק כלפי המון העם, שכן, המתנגדים לחסידות שוללים לגמרי את תלותיות עבודת ה' בקשר עם צדיק, ומאידיך בשאר חצרות החסידים דגלו בשיטת "צדיק באמונתו יִחְיֶה" והסתמכות טוטלית על עבודת ה' של הצדיק. לא אלה ולא אלה ראו בחיוב את שיטת חב"ד הדורשת עבודת ה' תוך יגיעה ומאמץ אישי אך שלוכה ותלויה ב"התקשרות" לצדיק, "ראשי אלפי ישראל".

לכן, מסתבר לומר כי רבנו ראה נחיצות להדגיש בתחילת ספרו, וגם בתחילת החלק השני, את הדרך הנכונה:

מחד מודגש, על פי מאמרי רו"ל, מקומו ורום מעלתו של הצדיק כמו גם ההכרח לדבוק בו. בכך משיב לטענת המתנגדים לחסידות שאינם רואים כלל צורך בקשר עם צדיק.

מאידיך מבואר כי אפילו הצדיק עצמו נדרש לעבודה (בתחילת פרקנו), ויתירה מכך בהקדמת שער היחוד והאמונה כי ישנן "נפילות" בין עליותיו של הצדיק. אם כך הם פני הדברים ביחס לצדיק עצמו, ודאי שהקשורים אליו נדרשים אף הם ליגיעה בעבודת ה'. בדברים אלו רמוזה התשובה נגד שיטת "צדיק באמונתו יִחְיֶה". יתר על כן: גם הבינוני נדרש לשאוף ולחזור להגיע לדרגתו של הצדיק כמבואר במקומות שונים בתניא³.

פרק ל"ט

באצילות . . הוא מדור לצדיקים הגדולים . . אך
מי ששרש נשמתו קמץ מהכיל . . לפרקים בעת
רצון תעלה נשמתו לאצילות

הבריאה כולה מורכבת מנתינה וקבלה – "משפיע" ו"מקבל". כל אחד, בכל דרגה בה יהיה, הרי הוא מקבל מהדרגה שמעליו ומשפיע אל הדרגה הבאה. זהו למעשה "סדר ההשתלשלות".

3. ראה "נר למשיחי" בשער העיונים במאמר "תהי צדיק! הבא את המשיח!" ; ובשער ההערות בהערה לפרק י"ט (בהוצאת הש"פ - עמ' רלו), ובמקומות שצויינו שם.

היחיד שאינו מקבל אלא רק משפיע הינו, כמובן, הקדוש ברוך הוא בעצמו. כיון ש"הוא לבדו האמת ואין לאחר אמת כאמתתו" כלשון הרמב"ם⁴ – או בלשון אדמו"ר הזקן "שמציאותו הוא מעצמותו"⁵ – הרי אינו תלוי בשום דבר ח"ו, ולהיפך, כולם תלויים בו.

דבר זה נכון, כאמור, אך ורק כלפי עצמותו של הבורא יתברך. יחד עם זה, כיון ש"צדיקים דומים לבוראם" ("ועמך כולם צדיקים") וכל יהודי הינו חלק אלוקה ממעל ממש, יש לומר שבכך שעולם האצילות (העולם הגבוה ביותר בהשתלשלות העולמות אבי"ע המוזכרים בתניא, והספירות שבו הינן אחד עם הבורא⁶) הוא מדור נשמות הצדיקים – נמצא שגם צדיק הינו למעלה מכל עניני ההשתלשלות – "משפיע" ולא "מקבל"⁷.

זה לעומת זה: את מאמר חז"ל "שאם תזוח דעתו עליו אומר לו יתוש קדמך"⁸ פירש אדמו"ר הזקן⁹ "דאף יתוש שמכניס ואינו מוציא"¹⁰ שהיא קליפה היותר תחתונה ורחוקה מבחינת הקדושה המשפעת בתכלית הריחוק קודמת לאיש החוטא בהשתלשלות וירידת החיות מרצון העליון ב"ה". כיון שהיתוש הוא התחתון ביותר, לכן הרי הוא רק מקבל ולא משפיע – "מכניס ואינו מוציא" – בשונה מכל דבר גבוה יותר שמקבל מהדרגה שמעליו ומשפיע אל מי שתחתיו, כאמור.

פרק מ"ב

לכאורה אינו מובן התירוץ דהא שואל מעמך
 כתיב. אלא הענין הוא כי כל נפש ונפש מבית
 ישראל יש בה מבחי' משרע"ה . . ועוד זאת יתר
 על כן בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת
 משרע"ה ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור
 עיני העדה ללמד דעת את העם ולידע גדולת ה'

4. הלכות יסודי התורה פ"א ה"ד.
5. אגרת הקדש סימן כ'.
6. ראה הגהה בפרק ב', שער היחוד והאמונה פרק י', אגרת הקדש סימן כ'.
7. להעיר מההגדרה במשנה (הוריות י, א) על מלך "שאין על גביו אלא ה' אלקיו".
8. סנהדרין לח, א.
9. פרק כ"ד.
10. גיטין נו, ב.

ולעבדו בלב ונפש . . ומדה זו לקשר דעתו בה'
יש ככל נפש מבית ישראל ביניקתה מנשמת
משרע"ה רק מאחר שנתלבשה הנפש בגוף
צריכה ליגיעה רבה ועצומה כפולה ומכופלת

לפי פשוטם של דברים, רבנו מתרץ את השאלה "דהא שואל מעמך כתיב" בשני הסברים שונים: א. כל נפש ונפש יש בה מבחי' משה רבנו ע"ה. ב. בכל דור ודור יורדים ניצוצות מנשמת משה רבנו ע"ה ומתלבשים בחכמי הדור ללמד דעת את העם, לידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש.

– ביחס להסבר הראשון, שהאדם בעצמו יכול להגיע ליראת ה' בזכות יניקת נשמתו מנשמת משה רבנו – מבהיר רבנו בהמשך הדברים כי יישום הדבר דורש "יגיעה רבה ועצומה כפולה ומכופלת".

וצ"ע: רבנו בא כאן לתרץ את דברי הגמרא "אטו יראה מילתא זוטרתא היא", וכיצד יפה כחו של התירוץ "אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא" לגבי כל יהודי – אבל, כיון שצריך לשם כך "יגיעה רבה ועצומה כפולה ומכופלת" עדיין אין זה "מילתא זוטרתא", ו"מה הועילו חכמים בתקנתם"?! אמנם מי שכבר התייגע ביגיעה רבה ועצומה כנדרש הוא במצב של "מילתא זוטרתא", אך ה"יגיעה עצומה" הנדרשת לגילוי בחינת משה שבנפש אינה "מילתא זוטרתא".

אך, אולי, ניתן לומר ששני ההסברים אחד הם. אמנם אדם מן השורה נדרש, מצד עצמו, ליגיעת נפש וכו' כדי להגיע ליראת ה', אך כיון שישנם "חכמי הדור עיני העדה" המלמדים את העם לידע גדולת ה' ולעבדו בלב ונפש, הרי הם מנגישים ומקילים את גילוי בחינת משה רבנו ע"ה לכל אחד מישראל.

אמנם, לכאורה, לפנינו חידוש גדול בגישה הכללית: לפי הסבר זה גדלה התלות של האדם בצדיק, והדבר מזכיר את שיטת חסידות פולין "צדיק באמונתו יִחְיֶה" שלא כרוח חסידות חב"ד הדורשת "עבודה בכח עצמו".

אף על פי כן, לחומר הקושיא האמורה נראה שעל כרחנו עלינו לפרש כך בתניא. ובאשר לדרישה של עבודה בכח עצמו – ודאי כי גם לשיטת חב"ד מקום מרכזי לצדיק ולסיועו בעבודת ה', אלא שהדבר אינו פוטר את האדם מיגיעה ועבודה בכח עצמו. הדברים מתאימים ככפתור ופרח עם דברי רבנו כאן, הדורש "יגיעת בשר" ו"יגיעת נפש" יחד עם הלימוד מחכמי הדור עיני העדה, שעניינם "ללמד דעת את העם".

יזכרו דברי כ"ק אדמו"ר זי"ע מיד לאחר אמירת המאמר הראשון ב' שבט תשי"א¹¹: אנו צריכים לעבוד כולנו בעצמנו, ברמ"ח אברים ושס"ה גידים של הגוף וברמ"ח אברים ושס"ה גידים של הנשמה, "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". לא אמנע ח"ו מלסייע. אסייע כפי היכולת. אבל כיון שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, הרי אם לא תהיה העבודה לבד – מה יועיל זה שנותנים כתבים, מנגנים ניגונים, אומרים לחיים. יש להפוך כל אחד בעצמו את ה"שטות דלעומת זה" ורתיחת נפש הבהמית – לקדושה.

פרק מ"ד

רק שאעפ"כ צריך למרוח בשכלו להשיג ולהגיע גם לבחינת אהבת עולם הנ"ל הבאה מהתבונה ודעת בגדולת ה' כדי להגדיל מדורת אש האהבה . . . כיתרון ומעלת הוהב על הכסף

בשורות אלה באה לידי ביטוי שיטת אדמו"ר הזקן – שיטת חב"ד – המעלה על נס את חובת ההתבוננות בעבודת ה', "עבודה בכח עצמו". לאחר שמפרט את האהבות השונות, שהן ירושה מאבותינו, חותם כאן רבנו כי למרות כל זאת, חובה לטרוח ולשאוף להגיע לאהבה הבאה על-ידי ההתבוננות דוקא.

יש לומר כי ההגדרה "אש האהבה" קשורה לרעיון כללי זה. זאת לפי המבואר בפרק ל"ה ובפרק נ"ג שאור השכינה נמשל לאור הנר בכך שאור הנר אינו מאיר בעצמו – "מלמעלה למטה" – כי אם זקוק לפתילה שתתן את חלקה "מלמטה למעלה". זו, למעשה, הסיבה לחשיבות ההתבוננות, שהאדם ישנה את עצמו (קרי: שכלו, ועל-ידי כך את מדותיו) ויהיה בעצמו חלק מעבודת ה', "מלמטה למעלה", ולא רק יקבל את המוכן מלמעלה.

בדרך הרמז יש לראות ענין זה גם במלה "זהב" – בגימטריא חב"ד.

שער היחוד והאמונה

פרק ז'

מכאן יש להבין שגגת מקצת חכמים בעיניהם ה'
 יכפר בעדם ששגו ומעו בעיונם בכתבי האריז"ל
 והבינו ענין הצמצום המוזכר שם כפשוטו
 שהקב"ה סילק עצמו ומתותו ח"ו מעוה"ז

רבנו מביא בדבריו מספר הוכחות מוחצות לשלילת צמצום כפשוטו.

לכאורה, יש להביא הוכחה מוחצת מפסוק מפורש. אחת הטענות של
 דוגלי הצמצום כפשוטו היא: "דאיך אפשר לומר דהמלך נמצא במקום
 האשפה ח"ו"¹².

יש להוסיף, כי לאמיתו של דבר הרי זה פסוק מפורש: "ואציעה שאול
 – הַנֶּבֶךְ"¹³. לפנינו הוכחה מוחצת נגד שיטת "צמצום כפשוטו" וסברתם כי
 לא יתכן לומר שהקב"ה נמצא במקום הטומאה והטינופת.

ראה גם "נר למשיחי" בביאור לפרק כ', הוכחות נוספות לשיטת
 הבעש"ט "צמצום לא כפשוטו".

12. לשון כ"ק אדמו"ר זי"ע במכתבו המסכם את השיטות בענין הצמצום – נדפס באגרות

קודש חלק א' עמ' כ.

13. תהלים קלט, ח.

ק"א שביבים

עובדות, "זוארטים",
פנינים וזכרונות

המכתב דלהלן, המתייחס למצב השורר בזמן האחרון בארץ הקודש ובעולם כולו, פורסם בעלון השכונתי "ממזרח" המופץ בשכונתנו, שכונת "נוה יעקב" בעיה"ק ירושלים ת"ו.

ב"ה, חודש הגאולה תהא שנת פדותנו.

אל אחיי ורעיי תושבי שכונתנו היקרים שליט"א

1. הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצוק"ל, זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, כותב בסה"ק "קדושת לוי" על הפסוק (תהלים פ"ה) "הראנו ה' חסדך", כי ידוע שכל המעשים הנעשים לישראל הם מתוך אהבתו של הקב"ה אותם ולכן הם חסד מוחלט. אבל לעתים יתכן כי החסד לא יהיה גלוי, כי אם נראה להיפך ח"ו, לכן אנו מבקשים מהקב"ה שהקב"ה יתן לנו חסד גלוי שנוכל לראות אותו כחסד גם בעיני בשר.

2. אנו למדים מכך: א. שגם המצב הנוכחי בא מאהבת ה' וחסדו. ב. עלינו לבקש ולהתחנן להקב"ה שהראנו ה' חסדו ויתן לנו חסד גלוי. (ראה גם תניא קדישא דף ל"ג ודף ק"א, ובעיקר דף קט"ז). מובן שככל שתגדל האמונה יגדל הבטחון ותגדל השמחה נגיע מהר יותר לחסד הגלוי והנראה לעינינו (ראה על זה תניא קדישא דף קל"ה).

3. יחד עם כך עלינו לשמור מכל משמר על מצב של רוגע ושלום בית והקרנת הבטחון והשמחה באלוקי ישראל האוהב את כל אחד ואחד מאתנו. ובקשר לשלום בית אתכבד לצטט את לשון כ"ק אדמו"ר הזקן, גדול פוסקי הדורות בנגלה ובנסתר, בשלחן ערוך שלו בהלכות הונאה: "וצריך ליהזר מאד באונאת אשתו שלא לצערה בדברים שמתוך שדמעתה מצויה פורענות אונאתה ממהר לבא. ולעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בביתו של אדם אלא בשביל אשתו".

4. עוד נפסק בשלחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות נזקי גוף ונפש (על פי בבא קמא ס' וזוה"ק ויקהל) כשיש דבר בעיר "יביא עצמו במסתרים ולא יראה בשוק מפני המזיקים כמו שכתוב: ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר".

5. לאור גזרת סגירת בתי הכנסת, בגלל פיקוח נפש, נלעניו"ד שעלינו לקבל על עצמנו שכאשר תהיה בע"ה הרווחה בקרוב נשמור על קדושת בית הכנסת ונימנע משיחות חולין בזמן חזרת הש"ץ וקריאת התורה וכיו"ב. יהי רצון שזוכה בקרוב ממש להסרת הנגע ויראה לעינינו חסדו יתברך, ותבוא הגאולה השלמה בביאת המשיח תיכף ומיד ובקרוב ממש.

ככבוד רב ובאהבה

ובברכת חג פסח כשר ושמח

הרב טוביה בלוי

זקן רבני השכונה לאוי"ט

א.

"היות שהגיעו כמה אורחים..."

זכיתי לנסוע לחצר כ"ק אדמו"ר זי"ע (בפעם השביעית) לקראת י"א ניסן תשמ"ב, יום ההולדת השמונים של הרבי, וכמובן להשתתף בהתוועדות שקיים הרבי לכבוד המאורע (ראה גם "שביבים" שב"לקט ופרט" ד, ס).

י"א ניסן חל באותה שנה ביום ראשון, והרבי התוועד גם בשבת שלפני כן, שבת פרשת צו, שבת הגדול, שחלה בי' ניסן.

בין דברי הקודש שנאמרו בהתוועדות של השבת היו הדברים דלהלן (התוועדויות תשמ"ב שם, סעיף כ"ו):

היות שהגיעו כמה אורחים בקשר למאורע הקשור עם "שנת השמונים" - הרי כאן המקום לבאר ענין בפרק תהלים שמסיימים לומר בשנת השמונים - פרק פ' שבתהלים, וכן ענין בפרק תהלים שמתחילים לומר בשנת השמונים ואחת - פרק פ"א שבתהלים.

וכידוע תקנת הבעש"ט לומר הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו. וכידוע גם מאמר אדמו"ר הזקן בנוגע לביאור תקנה זו - כפי שנדפס עתה בקשר לימים אלו (ב"קובץ י"א ניסן - שנת השמונים").

ובנוגע לעניננו - מאחר שנמצאים אנו בסיום שנת השמונים, ונכנסים לשנת השמונים ואחת, ובפרט בזמן ד"רעוא דרעוין", השייך כבר ליום ראשון (שנת השמונים ואחת) - מן הראוי לבאר ענין מסויים בנוגע לפרקים פ' ופ"א שבתהלים...

ב.

ביאור מספר הפסוקים בפרקי התהלים

הרבי המשיך :

לכל לראש - נתעכב על ענין כללי שישנו בפרקים אלו - מספר הפסוקים דפרק פ', ומספר הפסוקים דפרק פ"א.

ובהקדים: ידוע גודל הענין שבמספר אותיות התורה - דהנה, אע"פ שמבואר בשעהיוה"א (פ"ז) ש"החשבון מורה על מיעוט האור והחיות. . עד שלא נשאר ממנו אלא בחי' אחרונה שהוא בחי' החשבון ומספר כו" - הרי מצינו בתורה כמה וכמה הלכות (בנגלה דתורה) שלמדים מענין המספר.

ולדוגמא: "סתם נזירות שלושים יום, מנלן, אמר קרא יהי', בגימטריא תלתין". ולהעיר - שכללות ענין הנזירות קשור עם ענינו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהרי "יוסף" נקרא "נזיר אחיו".

ועאכו"כ בנוגע לדרך הלימוד דתורת הקבלה והחסידות - שישנם ריבוי ענינים של גימטריא וכו'.

*

בהמשך שיחת הקודש ביאר הרבי בהרחבה גדולה את מספרי הפסוקים שבמזמורי התהלים האמורים וכן הוסיף ביאורים נוספים במזמורים אלה, יעויין שם.

ג.

משמעות מספרי הפסוקים שבמזמורים פ"ד-פ"ה בתהלים

ולענייננו :

על פי דרכו האמורה של כ"ק אדמו"ר זי"ע נראה לבאר, בדרך אפשר, את משמעות מספר הפסוקים שבמזמור פ"ד, שזכיתי לסיים את אמירתו, ושבמזמור פ"ה, שאמירתו מתחילה עתה, ביום הולדתי השנה, והקשר ביניהם.

במזמור פ"ד ישנם 13 פסוקים, ובמזמור פ"ה ישנם 14 פסוקים.

ידוע החידוש של הבעש"ט במצוות אחדות ה', שלא רק שהקב"ה הוא השליט והאלוקה היחיד, אלא שהקב"ה הוא המציאות היחידה הקיימת ומלבדו כל המציאות היא אין ואפס. את הדברים ביאר כ"ק אדמו"ר הזקן, מייסד תורת חסידות חב"ד, בהרחבה, ובמיוחד בספר "שער היחוד והאמונה", החלק השני של תניא קדישא.

המספר 13 (פסוקי מזמור פ"ד) הוא בגימטריא "אחד", והמספר 14 (פסוקי מזמור פ"ה) הוא בגימטריא "חב"ד".

ספירת החכמה היא כידוע בבחינת "נקודה", הרומזת לאמונה שלמעלה מן ההבנה, כמבואר בתניא קדישא פרקים י"ט-כ'. ספירת הבינה מהווה הרחבה והבנה של החכמה, כתורה שבעל פה המרחיבה ומסבירה את תורה שבכתב, כדוגמת תורת חסידות חב"ד, המסבירה ומלמדת בהבנה שכלית את תורת החסידות הכללית של הבעש"ט הקדוש.

על זיווגן של חכמה ובינה בספירות העליונות, וכך גם בכחות הנפש המקבילים לספירות העליונות, נאמר כי הן "תרין רעין דלא מתפרשין" ו"זיווגיהו תדיר", שכן כל העת חייב להיות איחודם וייחודם של שני הענינים האמורים יחד.

זה, אם כן, החיבור של שני המזמורים האמורים: "אחד" (13), אמונה, עם "חב"ד" (14), השגה והבנה.

ד.

"הראנו ה' חסדך"

עוד על מזמור פ"ה:

באותו מזמור, פסוק ח', נאמר: הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו.

הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל מפרש על כך בספרו "קדושת לוי" (הובא ב"ילקוט קדושת לוי" על תהלים כאן, שי"ל על ידי מכון "נחלת צבי") על פי הידוע שגם כאשר באים יסורים על האדם הרי הם בעצם חסד ה', שכן אין רע יורד מלמעלה, אלא שזה חסד נסתר, שזוהי משמעות הפסוק: "הראנו ה' חסדך", אנו יודעים שגם היסורים הינם "חסדך", אלא שאנו מבקשים "הראנו", שנראה שזה חסד, שיהיו חסדים גלויים, ונראים בעין, בטוב הנראה והנגלה.

ה.

”ואני בחסדך בטחתי, יגל לבי בישועתך”

על כך ניתן, אולי, להוסיף:

מבואר בספרים הקדושים (ובין השאר ב”אגרת הקודש”, סימן י”א, שבתניא קדישא) – שכאשר אדם מקבל את היסורים בשמחה ובכטחון באהבת ה’ אליו – הדבר מביא את אהבת ה’ אליו בגילוי והטובה מתגלית מיד.

על פי זה ניתן, אולי, לפרש את הפסוק ”ואני בחסדך בטחתי, יגל לבי בישועתך” כך: על ידי ש”ואני בחסדך בטחתי” – אני בוטח שאלה הם חסדיך, למרות שבגלוי הם נראים יסורים – ”יגל לבי בישועתך”: אשמח ואגיל בישועה שאכן באה על ידי זה לידי גילוי.

*

עוד בנושאים האמורים נכתב גם ב”לקט ופרט” ד, שח. ה, יז. לד.

ו.

רמז במספר פ”ה

בקשר להתחלת אמירת מזמור פ”ה בתהלים יבוא להלן רמז, בדרך אפשר, במספר פ”ה.

ידועים בקבלה ובחסידות המושגים ”ה’ חסדים” ו”ה’ גבורות”.

ההסבר בקצרה:

כל אחת מעשר הספירות העליונות כלולה, כידוע, מעשר הספירות (חסד שבחסד, גבורה שבחסד, וכו’).

ב”פתח אליהו” מוזכרות רק שבע המדות (ללא ה”מוחין”, ספירות חכמה, בינה ודעת), וגם מתוכן – הספירות יסוד ומלכות הן ”לבר מגופא”, נמצא שה”גוף” של הספירות העליונות הוא – חמש הספירות: חסד, גבורה, תפארת, נצח והוד.

בחמש הספירות האמורות נכללות ה’ חסדים וה’ גבורות, משום שכאמור כל ספירה מחמשתן כלולה מעשר הספירות.

[ענין זה של חמש חסדים וחמש גבורות בא לידי בטוי גם בתבנית גוף האדם, "מבשרי אחזה אלוקה", וידוע שהאדם נקרא כך גם משום ש"אדמה לעליון" ובו משתקפות הספירות העליונות, בכך שבכל אחת משתי הידים, הרומזות לחסד וגבורה, "חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא", יש חמש אצבעות].

ולענייננו: משמעות המלה "טוב" היא, כמובן, ענין של חסד. הגימטריא של חמש פעמים "טוב" (= 17) היא: פ"ה [5 * 17 = 85], דבר הרומז לה' חסדים.

ז.

התלבטות והברעה

לאחר פרסום החוברת השביעית של "לקט ופרט" עלו במוחי הרהורים שהביאו להתלבטות אם להמשיך בעבודת קודש זו הכרוכה בקשיים, במאמצים ובהוצאות כספיות.

הגורמים להחלטתי להמשיך בכתיבת החלקים הבאים יפורטו ב"שביבים" דלהלן.

ח.

"עבור הספרים שהנך כותב"

א. כאשר זכיתי, בכ"ח מנחם-אב תש"נ, לעבור לפני כ"ק אדמו"ר זי"ע בחלוקת שטרות לצדקה, בבקרת רועה עדרו, הואיל לזכותני בארבעה שטרות: הראשון - "בהצלחה רבה", השני - "עבור המשפחה", השלישי - "עבור הספרים שהנך כותב", והרביעי - "עבור ארץ הקודש" (כמסופר ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, עט).

לפי זה, רואה הנני עצמי מחוייב להמשיך "לכתוב ספרים", ויהי רצון שיהיו אלה לתועלת הרבים ויתרמו להפצת המעיינות ובכך לביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

ט.

גם עסקן ציבורי שייסד "חדר" אינו יכול להסתפק בכך

ב. לאחרונה פורסמה (על ידי "ועד הנחות בלשון הקודש") שיחת הרבי בפורים תשל"ג. בתוך שיחת הקודש מופיע הציטוט הבא (סעיף כ"ו) [גם הציטוטים שבשני ה"שביבים" דלהלן מקורם בשיחת קודש זו]:

ולדוגמא: מי שהוא עסקן ציבורי, מדריך רוחני, ואומר שכיון שחינך את ילדיו בדרך היהדות, מה עוד יכולים לדרוש ממנו; כיון שפעל לייסד חדר, תלמוד-תורה או ישיבה בשכונתו, יצא כבר ידי חובה עבור כולם, עבור הקב"ה ועבור עם ישראל – אומרת המגילה: לא! עליך לעשות "חור כרפס ותכלת", "מטות זהב וכסף", ו"בהט ושש" (אסתר א, ו) וכל שאר הענינים...

י.

"...בגלל זה צוה עליו הקב"ה לכתוב ספר..."

ממשיך הרבי בשיחת הקודש (סעיף כ"ז):

...ועל-דרך-זה מי שהקב"ה נתן לו כשרון ואפשרות לכתוב ספר [והרי ידוע פתגם רבינו נשיאנו (אגרות קודש שלו, חלק ב', עמוד שפב) בשם ה"צמח צדק", שדבר שבדפוס הוא לדורי דורות] – הנה ללא נפקא-מינה מהי ה"עטיפה" החיצונית ומהו התוכן החיצוני של הספר, צריכה להיות פנימיותו באופן שלאחרי שקוראים חלק מהספר ועל-אחת-כמה-וכמה את כל הספר, יצא הקורא עם הנחה והרגש ש"יש בעל הבית לבירה זו"!

כשמסתכלים על העולם הפראי – צועקים: זהו "ג'ונגל"!... העולם נמצא תחת ממשלה של אנשים שמתנהגים באופן פראי, היפך השכל, ואם כן, היכן רואים את הבעל-הבית והבעלות של ה"בירה"?!

ובכן: בגלל זה צוה עליו הקב"ה לכתוב ספר, ונתן לו את האפשרות והמציא לו מישהו שידפיס את הספר, כדי שעל ידו יבוא הקורא להכרה, אשר מבלי הבט על כך שיש טפשים בעולם שחושבים שהעולם מתנהל ללא בעלות של בעל-הבית, ו"איש הישר בעיניו יעשה" (ספר שופטים, יז, ו. כא, כה), מי שיותר חזק הוא ינצח – הרי זה רק בחיצוניות, אבל סוף כל סוף ינצח הצדק והיושר וטוב, ובנוגע לבני ישראל – תנצח היהדות!

יא.

"...כשהספר הראשון הוא כדבעי - אזי מצליח גם בשני ובשלישי..."

ובהמשך השיחה (שם):

ומה שטוען שהוא מתנהג כראוי, מתוך אמונה בה', ומשפיע על כל אלו שמדבר עמהם שגם הם יאמינו בה' - תבוא עליו ברכה, שהציל הרבה אנשים והרבה יהודים, אבל אין זה מספיק כלל; אם יש לו "חור כרפס ותכלת", ספר או כמה ספרים, ובכמה שפות, שנמכר בכמה מקומות - הנה בכל מקום שמגיע הספר, צריכה להגיע המסקנה שלאחרי קריאת הספר לא ישאר ספק אצל הקורא שיש בורא שמנהיג את העולם, ומשגיח על כל אדם ועל כל יהודי לראות מה נעשה עמו, ונוגע להקב"ה אם יהודי זה מניח תפילין ומתנהג כפי שיהודי צריך להתנהג.

ואז כשהספר הראשון הוא כדבעי - אזי מצליח גם בשני ובשלישי, ועד שנעשה "כטוב לב המלך ביין" (אסתר א, י) - טוב לב באמת, והולך "מחיל אל חיל" (תהלים פד, ח), ובאופן ד"מעלין בקודש" (ברכות כח, א), להמשיך ולהוסיף בהשפעה באופן גדול ורחב ועמוק יותר...
עד כאן לשון שיחת כ"ק אדמו"ר זי"ע.

יב.

"עשות ספרים הרבה - אין קץ"

ג. הרה"ק רבי חיים אלעזר שפירא ממונקטש זצ"ל כותב בהקדמה לספרו שו"ת "מנחת אלעזר" חלק ג' בשם הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (וכנראה הוא ב"פתח השער" לשו"ת "טוב טעם ודעת" מהדורא תניינא) על הפסוק בקהלת (יב, יב) "עשות ספרים הרבה אין קץ":

"לאשר המשכת הגלות ואיחור הגאולה עדי יצאו לאורה כל ניצוצי חלקי תורתנו הקדושה מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ולהפיץ מעינותיו חוצה, כי על כן ראוי להדפיס חדושי תורה כדי למהר הגאולה. וזהו שכתוב "עשות ספרים הרבה" (צריכין כן מפני) "אין קץ" (שלא ראינו עוד קץ הגאולה ועל ידי זה יחושו הקץ). עד כאן דבריו".

יג.

הקשר בין המספר 85 לבתיבת ספרים

במזמור מ"ה בתהלים מופיע הפסוק (פסוק ב'): רחש לבי דבר טוב, אומר אני מעשי למלך, לשוני עט סופר מהיר.

מעניין לציין כי ראשי התיבות של המלים "דבר טוב, אומר אני מעשי למלך" [המהוות הקדמה למלים "לשוני עט סופר מהיר"] עולים יחד בגימטריה 85.

מובן, איפוא, היטב הקשר בין כתיבת ספרים לבין היכנסי לשנת ה-85 לאויש"ט.

יד.

ה"לב שמחה" והעיר ערד

ב"שביב" זה ושלאחריו יועתקו מספר קטעים שפרסם חתני הרה"ג הרה"ח רבי מרדכי מנשה שי' לאופר במדורו הקבוע בשם "ניצוצי רבי" בקונטרס "התקשרות" גליון א'שדמ, על הקשר הקרוב בין הרה"ק ה"לב שמחה" מגור זצ"ל לבין הגאון החסיד רבי בניציון ליפסקר זצ"ל, שליחו של כ"ק אדמו"ר זי"ע ורבה של העיר ערד בארץ הקודש, וחבר בית דין רבני חב"ד בארץ הקודש.

ה"לב שמחה" עודד מאוד את הרב ליפסקר כפי שמסופר בשמו בחוברת 'האיש של הרבי בערד' עמ' 104 ואילך:

הרה"ק ה"לב שמחה" זצ"ל הגיע לערד פעמים רבות עוד בטרם נהיה לאדמו"ר, לצרכי רפואה. בתקופה הראשונה היינו למעשה החרדים היחידים בערד. הוא החל להגיע לנפוש כאן עוד שנים רבות לפני שנהיה לרבי.

בשנת תשל"ז הוא החל למלא את מקומו של אחיו הרה"ק ה'בית ישראל' זצ"ל, אך המשיך להגיע לכאן לנפוש חמש-שש פעמים בשנה. הוא אהב את העיר והחזיק ממנה מאוד. הוא טען שמבחינה רוחנית ערד יש לה חשיבות, וכי זה מקום בו הסתובבו האבות. הוא הביא לכך ראיות מהתנ"ך וממקומות שונים, כמו מהתרגום ירושלמי, שמלך גרר זה מלכא דערד וכו'.

בשנת תש"מ הקים את קריית גור בעיר, ועודד מאוד את האברכים לגור כאן, באומרו כי בעיר זו יש סגולה ללדת ילדים...

טז.

"אם הליובאוויטשער רבי שלח אותך לכאן, לא יעזור להם שום דבר..."

עוד סיפר הרב ליפסקר:

בין ה"לב שמחה" לביני היתה מערכת יחסים אישית וקרובה, עוד הרבה לפני שקמה הקריה החסידיית בעיר. הוא היה מתפלל אז בבית הכנסת 'פאר ישראל' ו'ירמק', ובכל ליל שבת הקפיד שאשא דברי תורה בפני ציבור, כשהוא עצמו היה מקשיב בתשומת לב. במשך השנים שהיה בעיר, הוא ערך במקום רק פעמיים או שלוש טיש [שולחן] לחסידיו, וגם אז הורה לי לדבר דברי תורה בטרם הוא עצמו התחיל באמירת תורה. הוא פשוט לא הסכים להתחיל לדבר עד שאני אומר כמה מילים...

מובן שדיווחתי על כך לרבי, ופעם אחת גם קיבלתי פתק מהרבי 'האם ממשיך הקשר אתו?', ובפעם אחרת הרבי שאל אותי ביחידות 'מה נשמע אצל האדמו"ר מגור?'. כשעברתי בחלוקת הדולרים פעם, שאל אותי הרבי: 'האם ראית לאחרונה את האדמו"ר מגור? מה שלומו?'

האדמו"ר מגור היה עד לקשיים העצומים שהערימו עליי בשנים הראשונות, ועם זאת הוא ראה את הפעילות הגדולה שעשיתי כבר בראשית דרכי בעיר.

באחד החודשים הראשונים שלי בעיר נפגשנו, ואז אמר לי: 'הם פשוט רוצים להעיף אותך מכאן', ואז שאל אותי: 'מי שלח אותך לכאן?'. אמרתי שהרבי מליובאוויטש, והוא השיב לי על אתר: 'אם הליובאוויטשער רבי שלח אותך לכאן, לא יעזור להם שום דבר. אתה תישאר כאן'.

עד כאן מקונטרס "התקשרות" שם, לפרטים נוספים יעויין שם.

טז.

”אנד חסיד מן הארץ”

לאחרונה נפטר ידידי הגאון החסיד רבי יהודה לייב גרונר זצ”ל, ממזכיריו של כ”ק אדמו”ר זי”ע.

מלבד מעלותיו הידועות לכל ובראשן זכותו הגדולה להיות יום יום בד’ אמותיו הקדושות של הרבי במשך יותר מארבעים שנה ולהימנות על צוות המזכירות שלו, היותו תלמיד חכם גדול וההדרת הספרים המיוחדת שלו עם ציונים ומראי מקומות (ביניהם: ”כתר שם טוב”, ”מגיד דבריו ליעקב” ו”אור תורה”, ”ליקוטי תורה” ו”סידור עם דא”ח”) – ברצוני לציין כאן, בנימה אישית, שני פרטים, שוליים לכאורה אך בעיניי הם גדולים, בהם זכיתי אבלחט”א להיות בקשר עמו.

יז.

עד היכן הכנסת אורחים?...

אחת הנקודות המרכזיות שביטאה את הידידות האמיצה והאיתנה ששררה בינינו החלה באותה ”הכנסת אורחים” מופלאה שלו זצ”ל ושל רעייתו הרבנית מרת יהודית שתליט”א (נכדתו של הגאון החסיד, עובד ה’, רבי יצחק ”דער מתמיד” זצ”ל).

כאשר זכתה משפחתנו לשהות בצלו של הרבי – על פי הזמנתו המפורשת – בחודש תשרי תשל”ד, שנת ”הקהל”, התארחנו, שבע נפשות כ”י, בביתו של הרב והרבנית גרונר (עדיין לא הייתה קיימת אז ”הכנסת אורחים” של הר”מ וירוסלבסקי ע”ה) במשך חמישה שבועות (!)...

זאת, בשעה שמשפחת גרונר עצמה מנתה תשע נפשות כ”י (כן בנסיעותיי הבאות התארחתי אצל משפחת גרונר). המשימה לא הייתה פשוטה כלל וכלל, ועד היום אני ורעייתי מכירים תודה למארחי על חסדם, ישלם להם ה’ כגמולם הטוב.

יצויין כי גם כשחזרתי ארצה היתה התכתבות בינינו והוא שלח לי כל ספר שההדיר בצירוף הקדשה ידידותית.

יח.

”עד שיאמדו לו הלכה למעשה”

נקודה מרכזית נוספת בקשר בינינו היתה תמימות הדעים שלנו בנושא המנהגים. כידוע זכה הרב גרונר להיות, על פי הוראת כ”ק אדמו”ר זי”ע, מעורכי ”ספר המנהגים” שנחתם בטבעת המלך והוגה על ידי הרבי ”מילה במילה שורה בשורה” (כלשונו של הרב גרונר שמסר לי).

מתוקף תפקידו זה נהג תדיר, בהקשר למנהגים ה”חדישים” שמופיעים חדשים לבקרים, לצטט את דברי הגמרא (בבא בתרא, קל, ב) ”אין למדין הלכה לא מפי למוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה”!

לאמור: אין לקבוע הלכות או מנהגים על פי השערות או מקורות שלא הוסמכו במפורש לכך על ידי רבוה”ק, כמבואר בהרחבה בספרי ”על מנהגים ומקורותיהם”.

יט.

צור מחצבתו

בשולי הדברים יצויין כי בשהותי האמורה בבית משפחת גרונר הזדמן לי לשוחח ולהפגש עם הגאון החסיד המקובל הרמ”ז גרינגלאס זצ”ל, עם הגאון החסיד רבי יצחק דוד גרונר זצ”ל, אחיו של המנוח, ועם אביהם – הרה”ח רבי מרדכי גרונר זצ”ל.

רבי מרדכי היה בתחלה חסיד קרלין שהתגורר בארץ הקודש. בשלב מאוחר יותר עבר להתגורר בארה”ב ושם התקרב אל כ”ק אדמו”ר מוהריי”צ נ”ע. כיון שרצה שבניו יישארו יראי שמים ולא ינהו אחרי הרוחות הזרות בארה”ב הכניסם ללמוד בישיבת ”תומכי תמימים – ליובאוויטש” המרכזית ב-770.

רעייתו של רבי מרדכי, הרבנית מרת מנוחה רחל ע”ה, היתה נכדה של הרבנית הצדקנית מרת מנוחה רחל זצ”ל, בתו של כ”ק אדמו”ר האמצעי נ”ע, שהתגוררה בחברון עיה”ק.

בביקור שערך הרב גרונר לפני מספר שנים בארץ הקודש נסעתי לבקרו. משראה אותי האירו פניו באמרו: רק בשביל לפגוש אותך היתה כדאית נסיעתי כולה...
חבל על דאבדין.

ב.

מידוע נוספה "נא" ב"מעין שלוש"?

בהזדמנות מסויימת, בנוכחותי, שאל הרה"ג רבי יוסף יצחק שי' נאה, בנו של הגאון החסיד רבי ברוך נאה זצ"ל (עורך לוח כולל חב"ד), את הגאון החסיד רבי יהודה לייב גרונר זצ"ל את השאלה דלהלן:

בנוסח ברכת המזון בסידור אדמו"ר הזקן נאמר: "רחם ה' אלוקינו על ישראל עמך". ואילו בנוסח ברכת "מעין שלוש" בסידור האמור נאמר: "רחם נא ה' אלוקינו על ישראל עמך", בתוספת המלה "נא". מה פשר הדבר?

הרב גרונר השיב: הרי המלים שכתב אדמו"ר הזקן בכל מקום, ובפרט בנוסח התפלה, הן מחושבות ומדוייקות ומבוססות גם על סודות התורה, כך שאין עלינו להבין כל כגון דא.
בנושא זה ראה גם ב"שביב" דלהלן.

בא.

הסבר השאלה והצעת תשובה

נראה לי להסביר, תחלה, את השאלה שב"שביב" הקודם, ולאחר מכן אציע תשובה משלי בדרך אפשר:

ברכת "מעין שלוש" היא, כשמה, קיצור ותמצות של שלוש הברכות של ברכת המזון, ולכן תוכן הברכות דומה, ואילו הנוסח מקוצר. לכן אומרת דרשני העובדה שבברכה המקוצרת באה מלה נוספת דווקא.

ניתן לומר, אולי, שהיא הנותנת. הרי לכל בקשה שבכל תפלה בא תחלה סיפור שבחיו של הקב"ה, כפי שלמדו חז"ל מתפלת משה בפרשת ואתחנן. לכן כאשר סיפור השבחים הוא מפורט יותר לא נדרשת כל כך

התחינה (וההפצרה) בבקשת הצרכים. מאידך, כאשר סיפור השבחים הוא קצר נדרשת, כביכול, הפצרת יתר. ותן לחכם ויחכם עוד.

כב.

"סולם יעקב"

בספר "סולם יעקב" על הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, רבה של רמת השרון ואחיו של הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, מצויים תיאורים וסיפורים רבים על הקשר של השנים עם חסידי חב"ד ברוסיה הסובייטית.

להלן יבואו מספר קטעים. תודה להרה"ח ר' יצחק יהודה שי' רוזן שהמציא לי את התצלומים לתועלת הרבים (הבא להלן מלוקט מן העמודים בספר: 201, 52, 25-27).

לאחר שהמלמד הראשון הפסיק את הלימוד עם ילדי הרב צבי יהודה אדלשטיין, אבי השנים, מפני הסכנה הרצ"י לא ויתר. הוא מצא מורה אחר, בחור צעיר ושמו זלמן לייב אסטולין. הרב הציע לו כי הוא ילמד אתו בחברותא, ובתמורה אסטולין ילמד את ילדיו חומש, נביאים וגמרא. כך היה. בית הספר המתרתי הזה התקיים בבית המשפחה, בסתר...

כג.

הלימוד אצל הגר"מ שניאור זצ"ל

כאשר אם המשפחה מרים חלטה בטיפוס. הילד יעקב נשלח עם אחיו הגדול גרשון אל בית דודתו, הרבנית רבקה צביה פז, בעיר קלימוביץ'. הם למדו תורה במחתרת אצל הרב מרדכי אליהו שניאור, שכינויו היה "ר' מוניה". במשך שנתיים ימים הוא לימד אותם במחתרת - תורה, נביאים, כתובים וגמרא. רק לעתים רחוקות הצליח אביהם להגיע לבקר.

הרב נהג לומר בחיוך: "ר' מוניה לימד אותנו אז במסכת אבות שאם אין קמח אין תורה, אבל באותה תקופה נוכחתי לדעת שאפשר ללמוד תורה גם בלי קמח..."

כד.

”הקבלת פני רבו”

עשרות שנים לאחר מכן הגיע ר' מוניה אל תלמידו משכבר הימים, הרב אדלשטיין, כדי לקבל אישור סמיכה לרבנות, בארץ ישראל. הרב ענה לו: זה צריך להיות הפוך, אתה הרב'ה שלי, אני צריך לבקש ממך סמיכה.

עד סוף ימיו הקפיד הרב להכיר טובה לאותו מלמד מילדותו, הזמין אותו לשמחות במשפחתו וגם בהיותו בגיל מבוגר בא לבקר בחול המועד, בקיימו את מנהג ”הקבלת פני רבו”, בביתו שבכפר חב”ד, וכן נסע לבני ברק לבקר את הגאון החסיד רבי זלמן לייב אסטולין זצ”ל, מורה נוסף שלו מאותה תקופה, כאמור, אף הוא מחשובי חסידי חב”ד.

כה.

”הכרת טובה” של הגר”י אדלשטיין זצ”ל לב”ק אדמו”ר מוהרר”י צ”ע

כתוצאה מהמסופר לעיל – היחס שלו, וכן של אחיו שליט”א, לחסידות חב”ד היה מיוחד.

”יש לי הכרת טובה לאדמו”ר הקודם של חב”ד, רבי יוסף יצחק שניאורסון זצ”ל”, אמר הרב. ”התברר לי שהוא היה מארגן שליחי חב”ד, שיבואו ללמד ילדים שהוריהם לא נשברו ברוחם למרות השלטון הקומוניסטי. אני מרגיש כלפיו רגשי תודה באופן אישי, כי כך לי ולאחי היו כמה חברים בשנות הילדות”.

כו.

בבית הכנסת החסידי בקלימוביץ

הרב סיפר כי באותם ימים היו שני בתי כנסת בעיר קלימוביץ, אחד של ליטאים ואחד של חסידי חב”ד. מכיוון שבבית הכנסת החסידי היו יותר מתפללים והאווירה בו היתה יותר חמימה, הוא הלך להתפלל ולהגיד קדיש על אימו שם, ולא בבית הכנסת הליטאי.

הם הצטרפו לשלל שיעורים בבית הכנסת החסידי בקלימוביץ'. עשרות שנים אחר כך היה הרב מצטט רעיונות ששמע בגיל שמונה-תשע. אחד מאותם שיעורים היה לימוד שבועי של מאמר חסידי ארוך ועמוק, שנאמר על ידי הרב מאיר היילניק, שאותו תיאר הרב כ"עובד השם", בזמן סעודה שלישית של שבת. השיעור לא היה מובן אפילו לבחורים המבוגרים שהאזינו, ובוודאי לא לילדים קטנים, אבל גרשון ויעקב ישבו והקשיבו. הרב סיפר: "האמנתי למבוגרים שאמרו לי אז: גם אנחנו לא מבינים, אבל הנשמה מבינה".

כז.

ה' הידיעה משום מה?

בציווי על עשיית המזבח משתמשת התורה בה' הידיעה: "ועשית את המזבח" (תרומה כז, א). דבר זה דורש ביאור (ראה גם "אור החיים" הק' כאן) לאור העובדה שבציוויים לעשיית שאר כלי המשכן לא מופיעה ה' הידיעה ("ועשו ארון", "ועשית שולחן", "ועשית מגורת זהב" - תרומה כה, י. כג. לא).

ניתן, אולי, לבאר זאת על פי שיטת הרמב"ם המפורסמת שעיקרו של המשכן ובית המקדש הוא "להיות מקריבין בו הקרבנות" (לשונו בתחילת הלכות בית הבחירה), וכיון שכך כבר כשהוזכר המשכן בתחלת פרשת תרומה (כה, ה-ט) דובר בעצם על המזבח (שעליו מקריבים את הקרבנות) ולכן כשמזכירים שוב את המזבח משתמשים בה' הידיעה, שכן המזבח ידוע כבר.

כח.

על "מזדה אני"

ב"שביבים" שב"לקט ופרט" (ו, לה) הובא ביאור במשפט הנאמר מיד בקומו של יהודי משנתו: "מזדה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה. רבה אמונתך", ותוכנו שפירוש המלים "רבה אמונתך" הוא: גדול האימון שהקב"ה נותן באדם שיבחר בדרך הנכונה ולכן הוא מחזיר לו שוב את נשמתו מחדש, יעויין שם בהרחבה.

על כך העיר הגה"ח הרב יוסף שי' קרסיק, רבה של בת-חפר וחתנו של אחי הרה"ג הרה"ח רבי יוסף ישראל ע"ה, כי בקונטרס "עניינה של

תורת החסידות" מבאר כ"ק אדמו"ר זי"ע בהרחבת הביאור את הפירוש של "מודה אני" לפי כל אחת מארבעת הדרכים: פשט, רמז, דרוש, סוד, ולאחר מכן הוא מבאר כיצד הפירוש שבתורת החסידות על "מודה אני" מעניק תוספת מיוחדת בכל אחד מארבעת הפירושים האמורים. יעויין שם בהרחבה.

*

יעויין כי חביבות יתרה נודעה מכ"ק אדמו"ר זי"ע לתפלת "מודה אני", שהרבה לבארה בשיחות קדשו.
עוד על "מודה אני" נכתב ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, סא. ד, רז. ריד.

בט.

"ויאמינו בה' ובמשה עבדו"

על פי הפירוש האמור ב"רבה אמונתך" ניתן לפרש גם את הנאמר (שמות יד, לא) "וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויאמינו בה' ובמשה עבדו" כדלהלן:

עד עתה לא נתנו בני ישראל אימון בקב"ה ובמשה רבנו ובהנהגתו אותם כראוי באופן שלא יאונה להם כל רע, אולם עתה, לאחר שראו כיצד העניש הקב"ה ואיבד את המצרים, מבקשי רעתם, החלו לתת אימון בקב"ה ובמשה עבדו.

הוה אומר: גם ה"ויאמינו" כאן הוא מלשון נתינת אימון.

ל.

המשותף בין אברהם אבינו ליוסף הצדיק

כבר ביארנו (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ז, נט) כי לפי פנימיות התורה ניתן לפרש את המשפט "גדלו וטובו מלא עולם" (שבפיוט "א-ל אדון") כך: "גדלו וטובו" מוסב על מדת החסד ומדת היסוד, ראשיתן ואחריתן של שש המדות העליונות, ועל כך נאמר "מלא עולם", שכן ההשפעה האלוקית שהצטמצמה בדרגת המדות - היא ש"ממלאת" את העולם ומחיה אותו

בכל רגע באופן המותאם לדרגת העולם, כלשון הזהר הק' "ממלא כל עלמין" (יעויין שם בהרחבה גם לגבי המשך המשפט: "דעת ותבונה סוכבים הודו").

בהקשר לכך יש בנותן טעם להביא כאן "ווארט" של הרה"ק רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל, אביו של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

המושג "בוקר" מופיע בתורה הן לגבי אברהם אבינו והן לגבי יוסף הצדיק: באברהם נאמר (בראשית יט, כז. כא, יד. כב, א) "וישכם אברהם בבוקר", וביוסף נאמר (בראשית מד, א) "הבוקר אור והאנשים שולחו".

הסבר הדבר הוא על פי הידוע שעבודת ה' של אברהם היתה במדת החסד ושל יוסף במדת היסוד, ראשיתן ואחריתן של שש המדות העליונות, המסמלות וכוללות את המדות כולן.

משמעותן של שתי המדות, חסד ויסוד, היא ההשפעה לזולת. חסד היא ראשית ההשפעה ויסוד היא ההשפעה בפועל – סיום ההשפעה.

הדבר מתבטא גם בפעולות החסד של אברהם, שהיה גומל חסד לכל (גם לערביים), ושל יוסף, שפרנס וכלכל את הכל במצרים.

זוהי הסיבה שבשניהם מופיע המושג "בוקר" שמשמעותו אור וגילוי, השפעת החסד לכל.

(על פי "ילקוט לוי יצחק" על התורה, בעריכת הגה"ח רבי דוד שיי' דובוב, סימן פ"ד)

לא.

קשריו של הגר"מ חדש זצ"ל לחסידות חב"ד

בספר "המשגיח ר' מאיר" על הגאון רבי מאיר חדש זצ"ל, "משגיח" ישיבת חברון, מספרת בתו הרבנית שולמית אזרחי תחי' בהרחבה על דודה, הרב החסיד רבי מנחם מענדל גריבוב זצ"ל, חסיד חב"ד, שהיה נשוי לאחותו של רבי מאיר – הרבנית גרוניה, ועל מסירות נפשו לשמירת היהדות ברוסיה הסובייטית.

יצויין גם כי הגר"מ חדש זצ"ל חתם יחד עם רבים מגדולי ישראל על קול קורא נגד "גיורי וינה" בשנת תש"ל במסגרת המאבק של כ"ק אדמו"ר זי"ע לתיקון חוק "מיהו יהודי" והתייחס במאור פנים למבצע הקודש של כתיבת ספרי התורה הכלליים.

ב"שביבים" הבאים יועתקו חלק מן הדברים. תודה להרה"ח ר' יצחק יהודה שי' רוזן שהמציא את תצלומי העמודים לתועלת הרבים.

לב.

השידוך

כך מסופר שם על השידוך בין הרב גריבוב לרעייתו (עמוד 91):

האחות גרונייה היתה מקורבת ביותר בבית משפחת גור אריה, בעלי בית החרושת בו עבדה, והם שידכו לה את הבחור מנחם מענדל גריבוב, חסיד חב"ד, שהיה מעובדי בית החרושת.

האחים היו מופתעים, לא ציפו שתשתדך בגיל כה צעיר. גם השידוך לא היה לרוחם: חסיד חב"ד שאינו בן ישיבה.

– "מאיר אחי ניסה לשכנע אותי לוותר על הבחור – סיפרה לנו הדודה גרונייה כשנפגשנו – הוא הבטיח, כי ימצא עבורי את הבחור הטוב ביותר בישיבת סלבודקה, אך אני טענתי, כי כבר נתתי את דיברתי ולא אחזור ביי".

בינתיים למדו האחים להכיר את הבחור מקרוב, ולהוקיר את מסירות נפשו לתורה ויהדות, את כשרונותיו, ידיעותיו וטוב לבו. הם נוכחו, כי תלמיד חכם הוא, למדן ואיש רוח. קשרי ידידות החלו נרקמים ביניהם.

בשנים הבאות, באותם ימים מרים, עתיד הגיס מנחם מענדל להתגלות בכל גודל אישיותו ומסירות נפשו, כאשר בסכנת נפשות לימד בחשאי תורה לילדים ולמבוגרים, אף נתפס ונאסר.

לג.

חיים של מסירות נפש

עוד מספרת שם הרבנית אזרחי (עמוד 99):

חייהם של גרונייה ובעלה היו שרשרת בלתי פוסקת של תלאות ומצוקה, שזורים בפנינים יקרות של מסירות נפש לקיום מצוות תוך סכנת נפשות וסכנת רעב. ראויים הם, כי מסכת חייהם תבוא לידי ביטוי, וראויים נערינו כי ילמדו להכיר זה מקרוב, בדורנו אנו, מסירות נפש מהי.

משפחה זו מהווה דוגמא, אחת מגי רבות, לאנשים, שבצפרניהם נאחזו ביהדותם על אף החרב המתנופפת.
על כן מצאתי לנכון לספר על כך.

לה.

המלחמה על הנוער

בהמשך מסופר שם:

השלטון הקומוניסטי יצא במלחמת חרמה נגד היהדות. הגזירות הלכו ותכפו. בזה אחר זה נסגרו הישיבות, תלמודי התורה ובתי הכנסת.

באופן מיוחד נלחם שלטון זה נגד חינוך הנוער לתורה ולמצוות. הם ביקשו לחנך דור חדש על טהרת הקומוניזם הסובייטי. על כן הכריזו עונש מוות, על כל מי שייעזו ללמד בני נוער תורה ומצוות.

יהודים יקרים שילמו בחייהם על נסיונם ללמד תורה בחשאי לילדים. כל מי שנתפס, או נחשד, נלקח למרתפי המשטרה החשאית.

רוב הנעצרים לא חזרו יותר. הם הוצאו להורג או נשלחו לסיביר. עקבותיהם של רבבות אנשים אבדו אי שם בערבות סיביר.

בין אותם גיבורים, שסיכנו את חייהם על משמר לימוד התורה, היה גם בעלה של גרונייה, רבי מענדל גריבוב. בסתר, בחדרי חדרים, המשיך ללמד תורה לילדים, אף למבוגרים.

לה.

"אצלנו המצב כרגע כמו רבי עקיבא..."

מספרת הרבנית אזרחי, בתו של הגר"מ חדש זצ"ל (ש) :

בין המכתבים של אבא גילינו גם מכתבים, ששלח אליו גיסו, הדוד מנחם מענדל גריבוב. מכתבים קורעי לב. המכתב הבא נשלח כנראה אחרי השידוכים של ההורים [= הגר"מ חדש ורעייתו זצ"ל], בתקופה שבה לימד תורה בחשאי, והיה נתון יום יום בסכנה להיתפס, להאסר, ואף לההרג.

חלקו כתוב ברמזים. נביא כאן קטעים ממנו:

"...מקירות לבי אקרא בקול גדול: מזל טוב... שתשרה שכינה באהליכם... כה יזכנו השם-יתברך שנוכה לראות פנים אל פנים. אך השם-יתברך יודע, והלוואי ולא יהיה זה תפלת שוא..."

כאן הוא עובר לשפת האידיש (להלן התרגום):

- מכתבכם גרם לנו שמחה רבה, אך דמעות זרמו מהעיניים, גם עם דם לרוב... הקב"ה יודע מתי נזכה שוב להתראות. אפילו אני לא יכולתי להתאפק... ובפרט שאצלנו כרגע המצב כמו בזמן רבי עקיבא, מתי יבוא לידי ואקיימנו, והבן...
ובפרט אצלי וד"ל...

את הצער של אחותכם קשה להכיל. אינכם מסוגלים לחוש את הנעשה בלבנו... הייתי ממשיך וכותב לכם, אבל ראשית: אי אפשר... שנית: למה לערב את שמחתכם? ושלישית: מה זה יעזור, הן בנפשו יביא לחמו...

רק שהשם-יתברך יתן שנוכל להיפגש. ועוד לא אבדה תקוותי...

הרבנית אזרחי מסיימת קטע זה: האם לבנו אינו שותת דם למקרא הדברים...?

לו.

מעצד ומשפט

בעמוד 100 מספרת הרבנית אזרחי:

יום אחד אירע האסון. הוא נתפס, נאסר והובל למשפט.

- לא היה לי קשר לילדים הללו! רק התפללתי בחדר הסמוך! - כך הכחיש.

למזלו, הסתפקו השלטונות בעונש של שנה אחת מעצר, מחוסר הוכחות. אך מה שאירע בנוסף לכך, היה גרוע אף מזאת: הוא הוכרז כ"פרזיט" שחי על חשבון החברה, ולכן אינו ראוי לשום זכויות, לא לכרטיסי מזון ולא לעבודה.

הוא יצא ללנינגרד. בעיר הגדולה הצליחו ידידיו לאלתר לו מדי פעם עבודה כלשהי, ואז היה שולח הביתה קצת לחם.

מצוייד היה במכתב מהרבי מוהריי"צ נ"ע שהיה עדיין ברוסיה, המסמיך אותו להורות. הרבי, בהגיעו לארה"ב, עשה מאמצים להביאו לשם, אך ללא הצלחה...

לז.

"יצאה נשמתו בטהרה"

עוד כותבת הרבנית אזרחי (שם עמוד 102):

הגרמנים, שפלושו לרוסיה, הגיעו עד לעיר לנינגרד והטילו עליה מצור. בעיר פשט הרעב - ובעקבותיו המגפות. המונים נפלו חללים.

לגודל האסון, פגעה מחלת הטיפוס גם באב, הרב גריבוב.

- לקחו אותו לבית הרפואה - סיפרה הדודה גרוניה - ראו כי גופו נחלש מרוב רעב, וביקשו להאכיל אותו בשר חזיר. הוא סרב בכל תוקף וטען בפני:

- כל ימי לא בא אל פי מאכל שאינו כשר. דווקא עכשיו, כאשר אני נוטה למות - אטמא את עצמי בטרפות?

הוא לא נכנע.

זמן קצר אחר כך נפטר. רוחו איתנה, נפשו טהורה...

לח.

הרה"ח ר' אברהם מוקוטובסקי ע"ה וקשריו עם הרבי

כבר סופר רבות על הרה"ח ר' אברהם מוקוטובסקי (כי טוב) ע"ה ועל קשריו עם כ"ק אדמו"ר זי"ע בחבורות "לקט ופרט" ("שביבים" שב"לקט ופרט" א, ט. יא-יב, ב, יט. לג. סט. ג, צז. קנח. קס-קסא. ד, כה. כז-כח. נז. קנח. קעג. קפג. ה, קיז. קצו. קצח. רכט-רלא).

בהקשר לכך יועתקו ב"שביב" זה ושלאחריו מספר קטעים שפרסם חתני הרה"ג הרה"ח רבי מרדכי מנשה שי' לאופר במדורו הקבוע בשם "ניצוצי רבי" בקונטרס "התקשרות" גליון א' שמא:

העסקן הדגול המחנך ואיש הספר הרה"ח ר' אברהם אליהו מוקוטובסקי - המפורסם בשמו הספרותי 'אליהו כי טוב' - ביקר אצל הרבי בשנת תשי"ג ושוב בתשכ"ג, ואף זכה לקשר מכתבים.

בשעתו הקדשנו לכך שתי רשימות בגליונות א'פא (שביעי של פסח תשע"ה) עמ' 8-9; א'פב (תזריע-מצורע תשע"ה) עמ' 8-9.

לט.

הרושם הגדול על הדר"א ע"ה מזה'יחידות' אצל הרבי

בהמשך לכך כותב חתני שי':

לאחרונה שיגר לי אחד הקוראים צילום מכתבו של הרב חדקוב (על נייר מכתבים של 'מחנה ישראל') מג' דחול-המועד-סוכות תשי"ד ובו כותב הרב חדקוב להרה"ח ר' אליעזר קרסיק בנוגע למכתב ששיגר למערכת עיתון שערים ונדפס שם בגיליון ערב חג הסוכות תשי"ד (23.9.53): "למה נכנס הזרם החבדי" לרשת החנוך הממלכתי?"

"בהתאם לזה אשר כב' [=כבודו] חושש אם תסכים מערכת "הקול", לפרסם את מכתבו הפרטי שהדפיס בשערים, הי' טוב אם יואיל כת"ר [=כבוד-תורתו] להתראות פא"פ [=פנים-אל-פנים] - ולא ע"י שליח - עם הרה"א שי' מוקוטובסקי, ולבקשו למלא את בקשתו ולהדפיס את מכתבו הנ"ל, וכשנוסף לזה יאמר לו כי ידוע לו אשר בהיותו בארצה"ב [=בארצות-הברית] הי' בהיכל כ"ק אד"ש, ועד כמה שגדול הוא הרושם על הרה"א שי' מהביקור הזה, לא יסרב מלמלא בקשתו שישמע מפיו בהקדם..."

עד כאן מקונטרס "התקשרות".

מ.

הערות ב"ק אדמו"ר זי"ע על "ליסודות הלוח העברי"

בשנת תש"ט פרסם ר' זאב בן שחר קונטרס בשם "ליסודות הלוח העברי", המסביר באופן דידקטי ומובן את יסודות לוח השנה היהודי, במטרה שהקונטרס יילמד במסגרת תכנית הלימודים בבתי הספר הממלכתיים החילונים בארץ הקודש.

לפני כשנתיים נחשפו ונדפסו (על ידי "ועד הנחות בלשון הקודש") הערות שכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע על הקונטרס, וב"תשורה" שהוציא לאור בני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שי' לנישואי בתו תחי' בשעטו"מ, בכ"א אדר השנה, הוא הדפיס שיחזור של הקונטרס המקורי כשהערותיו של הרבי משולבות בתוכו.

בין הערות הרבי מצויות הערות מעמיקות מאוד בנושא הנידון, תיקונים לטעויות הכותב, ועוד. ב"שביב" דלהלן תובא הערה פיקנטית אחת שתוכנה, כמדומני, יהווה חידוש עבור חלק מן הקוראים.

מ.א.

"קשת הוא גם-כן בעל-היים"

בקונטרס האמור של מר בן שחר (בעמוד 28) נכתב:

לקבוצת כוכבים בעלת צורה מסוימת קוראים בשם מזל. . שמות המזלות נקבעו לפי דמיון הקדמונים. רוב המזלות נקראים בשמות בעלי חיים, מחוץ לשלשה: תשרי - מאזנים, כסלו - קשת, שבט - דלי.

על כך העיר כ"ק אדמו"ר זי"ע (פוענחו ראשי התיבות):

קשת הוא גם-כן בעל-חיים, כי ניקודו הוא קֶשֶׁת (ולא קֶשֶׁת)...

מ.ב.

הבטה בשעון בין נטילה לסעודה

הלכה היא ש"תיכף לנטילת ידיים סעודה. . שלא יתעסק בינתיים באיזה עסק עד שיסיח דעתו מהסעודה" (לשון שולחן ערוך כ"ק אדמו"ר הזקן ג"ע, סימן קס"ו סעיף א').

פעם שאלתי את הגאון המקובל רבי מרדכי אליהו זצ"ל (עליו ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, נו. ג, צב-צג. קעז. ו, רכג. רכה. ז, נב-נג) אם גם הבטה בשעון נחשבת לעיסוק המסיח דעת מהסעודה ונעניתי כי גם הבטה בשעון אסורה בין נטילת ידיים לסעודה.

מוג.

מקודר הפסק האמור ב"בן איש חי"

נכדי הרה"ח ר' משה לוי יצחק שי' לאופר מצא (ב"פסקי תשובות", חלק ב', סימן קס"ו, סעיף א' והערה 8) שהפסק האמור של הגר"מ אליהו מובא בשם ה"בן איש חי" (פרשת אמור, סעיף ב'), שכידוע היה רבו המובהק של הגאון המקובל רבי שלמן אליהו זצ"ל, אביו של הגר"מ זצ"ל, והגר"מ זצ"ל נהג לפסוק על פי פסקיו.

וזה לשון ה"בן איש חי" שם: אמרו רבותינו ז"ל (ברכות נב, ב) תכף לנטילת ידים סעודה, ועל כן אסור להתעסק בין נטילה להמוציא באיזה עסק, דנמצא בעסקו בו הרי זה מסיח דעתו מהסעודה, ואפילו עסק כל שהוא אם צריך לדקדק בו נמצא הוא מסיח דעתו דהיינו אפילו לראות מטבע אם הוא טוב או רע, או לראות המורה שעות לדעת כמה השעה וכיוצא בזה, כי מאחר דצריך לדקדק הרי זה מסיח דעתו מסעודה בין נטילת ידים וסעודה ואסור. עד כאן.

*

אמנם יש לעיין אולי יש מקום לחלק בענין זה בין שעון יד לשעון כיס כפי שהיה נהוג בזמנו של ה"בן איש חי" שהסתכלות בשעון דרשה היסח הדעת יותר מאשר הבטה חפוזה בשעון יד, וכמו שמשווה בגוף דבריו את האמור ל"לראות מטבע אם הוא טוב או רע", כלומר: עיון. וצ"ע.

מד.

מתי נותנים "זכר למחצית השקל" בירושלים?

ב"שביבים" הבאים יבוא בירור בקשר לזמן נתינת "זכר למחצית השקל" בעיה"ק ירושלים ת"ו כפי הנהוג מימים ימימה.
להלן הקדמה קצרה של דברים פשוטים, בסיסיים וברורים בענין זה (המקורות יובאו בהרחבה תוך כדי הדיון).

במקומות החוגגים "פורים דפרזים", ביום י"ד אדר, המנהג הפשוט לתת "זכר למחצית השקל" בערב פורים – תענית אסתר, י"ג אדר.

המנהג בירושלים, בה חוגגים "פורים דמוקפין", ביום ט"ו אדר, לתת "זכר למחצית השקל" לפני מנחה של פורים דפרזים, י"ד אדר, ולא בתענית אסתר (מלבד בפורים המשולש, שאז קריאת המגילה ומתנות לאביונים ביום י"ד וממילא נותנים בתענית אסתר).

יש הטוענים שעל חסידי חב"ד בירושלים לשנות את מנהגם ולתת "זכר למחצית השקל" בתענית אסתר ולא בפורים דפרזים, טענה שתופרך מכל וכל ב"שביבים" הבאים.

מה.

האמור ב"ספר המנהגים" לגבי "זכר מחצית השקל"

בספר המנהגים עמוד 73 כותב כ"ק אדמו"ר זי"ע לגבי מנהג נתינת "זכר למחצית השקל" קודם פורים: "מחצית השקל נותנים ביום התענית (גם כשחל פורים ביום א)".

בפשטות, הכוונה היא לשלול נתינת "זכר למחצית השקל" במוצאי שבת קודש לפני קריאת המגילה, שיכולות להיות לשלילה זו סיבות שונות, כגון העניין להימנע מנתינת צדקה בלילה (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ה, צא-צב) וכן – במוצש"ק, ובמיוחד כדי למנוע, חלילה, טלטול מעות בש"ק משום שקריאת המגילה מתקיימת מיד לאחר תפלת ערבית, ולכן נוצר הכרח להקדים את הנתינה לתענית אסתר.

כן יתכן שהאמור בא לשלול שיטת המגן אברהם ש"במדינתנו נהגו" לתת "זכר למחצית השקל" בשחרית של פורים (וזאת למרות שאדה"ז בשולחנו פוסק בדרך כלל כמ"א).

מו.

האם ניתן להזכיר מהמלים "נותנים ביום התענית"?

יש הטוענים, על יסוד האמור בספר המנהגים, שקיום מנהג נתינת "זכר למחצית השקל" קשור ותלוי בתענית אסתר דווקא, ולא לקריאת המגילה, ולפיכך, גם בירושלים עיה"ק יש לתת מעות "זכר למחצית השקל" ביום התענית, ולא במנחה שלפני קריאת המגילה. כלומר: ביום י"ג בחודש ולא ביום י"ד בחודש.

המענה על כך יבוא ב"שביב" זה ושלאחריו.

א. מגוחך ללמוד מזה ש"זכר למחצית השקל" קשור לתענית, שכן הביטוי "ביום התענית" משמש כאן אך ורק לציון מועד החיוב כפי שנקרא בלשון רוב בני אדם, ואיש אינו מודיע, למשל, על ברית מילה או כל אירוע אחר שעתיד להתקיים בתענית אסתר – שהוא יתקיים ב"יום י"ג אדר". הרי אין סיבה שתענית אסתר תהיה שונה מתעניות אחרות לקבוע בה "זכר למחצית השקל".

מז.

טבילה בתענית אסתר

להלן אנקדוטה משנות ילדותי.

בילדותי קראתי בספר תולדותיו של אחד מצדיקי פולין שהוא נהג לטבול בתענית אסתר לפנות ערב. ותמהתי מה יש לטבול בתענית אסתר. כיון שגדלתי בירושלים לא שמתי לב שמנהג כל העולם לקרוא את המגילה במוצאי התענית – ליל י"ד. רק כשבגרתי הבנתי שהטבילה היא לפני קריאת המגילה, המתקיימת לאחר סיום תענית אסתר.

גם מסיפור שולי זה מובן בנוגע לענייננו שציון התאריך תענית אסתר אין כוונתו אלא לתאריך בו הוא חל ולא לתענית עצמה.

מז.

הקשר והסמיכות בין מחצית השקל לפורים

ב. ועיקר: כל הלומד את סימן תרצ"ד בשולחן ערוך, אורח חיים, רואה בבירור שמנהג זה קשור לפורים – וכך גם במקור המנהג כגון מהרי"ל וכו' – ופשוט שזה ע"ד הקריאה של פ' שקלים בראשית חודש אדר.

הגמרא במסכת מגילה, דף י"ג ע"ב, דורשת בטעם נתינת מחצית השקל בחודש אדר, ומביאה את דברי ריש לקיש שקושר בין מצות מחצית השקל לסיפור המגילה: "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהם לשקליו" (מסכת סופרים פכ"א ה"ד, הובא בב"ח או"ח סי' תרפה. ירושלמי מגילה פ"א ה"ה: "מוטב שיקדים כספם של בני

לכספו של אותו רשע לפיכך מקדימים וקוראים בפרשת שקלים". כיוון שהמנהג המדובר הוא זכר למצות מחצית השקל – מובן גם הקשר בינו לבין פורים.

ג. דומה שכלל הוא שכל דבר שצריך להיות קודם לדבר אחר – חייב להיות בסמיכות אליו. בפשטות: גדר של 'קדימה' אינו יכול להיות כאשר המרחק בזמן הוא גדול, שאז לא מתבטאת הקדימה (כמו שלא יאמר, למשל, כי תפלת מנחה של היום קודמת לתפלת שחרית של מחר, שכל השומע יצחק לו).

להלן 2 דוגמאות (מתוך רבות): א. מן הפסוק "נזכרים ונעשים" אנו למדים שזכירת מעשה עמלק קודמת לפורים, ולכן מצוות קריאת פ' זכור היא בשבת הקודמת לפורים, ולא לפני כן. וכלשון רש"י (מגילה כט, א): "לסמוך מחיית עמלק למחיית המן". ב. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, הלכות תפילין, סימן כ"ה, סעיף י"ז (הלכה כללית הנוגעת לא רק לתפילין, כי אם לכל ברכות המצוות, ומובאת כאן כדוגמא): "כל ברכות המצוות צריך לברך אותן קודם התחלת עשיית המצוה וכו' שצריך לקרב הברכה לעשיית המצוה – לסומכן זו לזו בכל מה שאפשר".

ומכאן לעניננו: כיוון שנתנית "זכר למחצית השקל" קשורה, כאמור לעיל, להקדמת מחצית השקל לשקליו של המן – לכן נקבע מנהג זה סמוך ככל האפשר לפורים. ולכן בפרזים נותנים "זכר למחצית השקל" אחר מנחה של תענית אסתר, ובמוקפין המנהג מדורות הוא לתת לאחר המנחה של י"ד אדר.

מט.

מיקום הלכות "מחצית השקל" – בהלכות פורים!

ד. ז"ל השו"ע בסימן תרצ"ד שכותרתו "דין מעות פורים לעניים": "חייב כל אדם ליתן לפחות שתי מתנות לשני עניים".

וברמ"א על אתר: "וי"א שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר . . . ויש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה (מהרי"ל)". כלומר: הדבר תלוי וקשור לפורים וקריאת המגילה.

דברי הרמ"א מופיעים בהלכות פורים ולא בהלכות תענית אסתר (כדלהלן סעיף ה'), וכהגהה על דברי המחבר בקשר לנתנית מעות פורים לעניים! אין כל קשר בין קיום המנהג לבין תענית אסתר.

יושם לב לכותרת הסימן בשולחן ערוך – "דין מעות פורים". ובמגן אברהם שם: "ובמדינתנו נותנין בשחרית קודם קריאת המגילה". וכי לא ידע המגן אברהם שהמנהג קשור בכלל ליום התענית?

ה. ולעומת זאת, יש בשולחן ערוך סימן מיוחד, סימן תרפ"ו, שכותרתו "דין תענית אסתר, וכו' ג' סעיפים". שם לא ימצא רמז כלשהו לנתינת מחצית השקל.

ג.

השינוי בין ניסוח הרמ"א ב"דרכי משה" להגהתו בשו"ע

ו. מקורו של הרמ"א בדין מחצית השקל הוא המהרי"ל, שהובא ב"דרכי משה". בנושא זה חל הכלל שקובע אדמו"ר הזקן (הובא בספר "כללי הפוסקים וההוראה משו"ע אדמו"ר הזקן" להגר"י פרקש, כלל ש"ב, עיין שם בציונים והערות) וז"ל: "ומה שכתב דרכי משה... לא נזהר שם הרמ"א כ"כ בלשונו... כמו בהגהת השו"ע הקבוע להוראה".

יושם לב: ב"דרכי משה", סימן תרצ"ד, מצטט את המהרי"ל בלשון: "במנחה של תענית אסתר נוהגים לגבותו", ואילו בהגהות הרמ"א בשולחן ערוך לשון הרמ"א הוא: "יש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה", בציון מפורש של מהרי"ל כמקור. לפנינו, אם כן, באופן ברור, הבהרת כוונת מהרי"ל בנוגע למעשה. כלומר: רמ"א בהגהותיו ששם הוא מדייק יותר, כלשון אדמו"ר הזקן "הקבוע להוראה", מפרש שלא נטעה שכוונת מהרי"ל בהזכירו את תענית אסתר היא שזה קשור לתענית, אלא לתאריך שהוא, כמובן, "ליל פורים".

ז. בספר המנהגים שם נאמר בסוגריים "גם כשחל פורים ביום א'", דבר המוכיח שהנידון שם הוא אך ורק פורים דפרזים (שהרי פורים דמוקפים לא יהול לעולם ביום א').

נא.

סיכום מנהג חב"ד בירושלים

אם כן – לגבי מנהג אנ"ש בירושלים – המנהג הנכון הוא כמנהג המקום מימים ימימה (עיין, למשל קונטרס "פורים המשולש" של הגר"ח זוננפלד זצ"ל, 'פורים

המשולש' להגר"ש דבליצקי זצ"ל פרק ב' ס"א ועוד), וידוע שאין לסטות מהמנהג המקובל בכל אתר ואתר, לתת "זכר למחצית השקל" לפני מנחה של פורים דפרזים, ולא בתענית אסתר (מלבד בפורים המשולש, שאז קריאת המגילה ומתנות לאביונים ביום י"ד וממילא נותנים בתענית אסתר).

וכפי שכתוב במפורש בלוח כולל חב"ד (- המקור המחייב והמוסמך לקביעת מנהג חב"ד, כפי שהתבטא הרבי בהודמנויות רבות וגם זכיתי לשמוע זאת מפי קדשו, ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, סא): "בירושלים ת"ו נותנים מחצית השקל ביום י"ד בו קודם המנחה"! שכן נתינת מחהש"ק בתענית אסתר בכל העולם היא לא בגלל התענית אלא בגלל הסמיכות לפורים, וממילא - בירושלים הרי זה בפורים דפרזים. ואמנם, ההוראה שבספר המנהגים מתייחסת רק לפורים של רוב העולם, פורים דפרזות, ולא ליושבי הערים המוקפות חומה, משום שהמנהג קשור לקריאת המגילה דווקא.

נב.

קושייה מדברי ה"כף החיים"

ב"כף החיים" בסי' תרצ"ד ס"ק כ"ה נותן טעם לכך שנותנים "זכר למחצית השקל" ביום התענית "כדי שתבוא צדקה עם התענית לכפר", וכן בהמשך: "דאפילו אם התענית דחוי כגון שחל פורים במו"ש ומתעניין יום ה' ג"כ יש ליתנו ביום התענית קודם מנחה כדי לצרפו לתענית ולכפר". אם כן, נמצאנו למדים שיש אכן קשר בין מנהג נתינת "זכר למחצית השקל" ובין יום התענית, לא רק בגלל היותו ערב פורים.

נג.

מענה:

א. עצם ההלכה מוסב לגבי העולם כולו, וראיה ברורה לזה מכך שהוא מדבר בפשטות על מצב "שחל פורים במוצ"ש", שלא יכול להתקיים לעולם בירושלים.

ב. אשר לטעם שנותן "כדי לכפר" - הרי לכאורה צ"ע מדברי האגודה שמובא בדרכי משה (סימן תרצ"ד, ס"ק א') "ואל יתנו לשם כפרה", ומדברי מס' סופרים הובא בב"ח (סימן תרפ"ה) "ואסור לומר עליהם לשם כופר".

נד.

הסבר דברי ה"כף החיים"

ג. יש לומר שבעל כף החיים אינו מתכוון כאן לתת טעם לעצם מנהג נתינת "זכר למחצית השקל", אלא לומר שבמנהג של כל העולם לתת "זכר למחצית השקל" בתענית אסתר "מרוויחים" (וכלשונו: "לצרף") גם נוסף לכך את ענין הכפרה. כלומר: הוא מתייחס לעובדה שבפועל חל הענין באותו יום (בעולם כולו), אבל אינו מתכוון לומר שזו הסיבה, ובכך לחדש דבר שלא נאמר בכל הפוסקים לפניו, ואדרבה!

בכל אופן: אנו אין לנו אלא המנהג הנהוג מקדמת דנא בירושלים עיה"ק לאור הוראת כ"ק אדמו"ר זי"ע בענין.

נה.

"מכלל הן אתה שומע לאו"...

הגאון החסיד רבי משה אריה לייב שפירא זצ"ל, רבה של שכונת "בית ישראל", ראש ישיבת "תורת אמת" ובעל "נמוקי מלב"ם", ראה פעם ברחוב מודעה בה מתואר משהו בתואר "הגה"צ", ואמר על כך בדרך צחות:

כשמתארים משהו בתואר "הרה"צ" [= הרב הצדיק] - הדבר מורה שהוא אינו תלמיד חכם גדול, כשמתארים משהו בתואר "הרה"ג" [= הרב הגאון] - הדבר מורה שהוא אינו ירא שמים גדול, ולפי זה כשמתארים משהו בתואר "הגה"צ" [= הגאון הצדיק] - הדבר מורה גם שהוא אינו תלמיד חכם גדול וגם שהוא אינו ירא שמים גדול...

נו.

"שושבינין - הזרים מב' הצדדים"

כבר נתבאר לעיל (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ו, כט-ל) כי המנהג החבד"י המקורי הוא כי רק הורי החתן והכלה מקיפים בחופה את הכלה שבע פעמים ולא הסבים והסבתות, והנהגת הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה נ"ע, שהסתובבה אף היא בחתונת כ"ק אדמו"ר זי"ע, היתה ייחודית

ויוצאת מן הכלל, בשל היותה חתונה מיוחדת במינה, כידוע ומפורסם, ואין ללמוד ממנה להנהגה הרגילה.

הוכחה מוחצת נוספת לכך (מלבד ההוכחות שהובאו ב"שביבים" שצויינו לעיל) ניתן למצוא בתיאור חתונת בתו השלישית של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, הרבנית הצדקנית מרת שיינא הי"ד, שהתקיימה שלוש שנים לאחר חתונת כ"ק אדמו"ר זי"ע.

ב"תורת מנחם - רשימת היומן" מופיעה רשימת הרבי "מהנשאר בזכרוני סדר החתונה", ושם נכתב (עמוד רמ): "שושבינין - הורים מב' הצדדים. סבוב...".

המקום היחיד שהרבנית שטערנא שרה יכלה לשהות בו באותה תקופה הוא, לכאורה, בקרבת בנה יחידה - הרבי מוהריי"צ, ואם למרות שנכחה בחתונה האמורה לא היתה בין השושבינים, כמובא לעיל, מכאן הוכחה מוחצת שהנהגתה בחתונת הרבי היתה יוצאת דופן, כאמור.

נז.

הפירוש הפנימי ל"מגילה נקראת בי"א . . בט"ו"

ביחס לדברי המשנה בתחילת מסכת מגילה "מגילה נקראת בי"א . . בט"ו", הביא כ"ק אדמו"ר זי"ע את דברי השל"ה ש"י"א" כמנין אותיות ו"ה מהשם (שם הוי"), והמנין המרובה - "ט"ו" - כמנין י"ה,

כלומר: סדר אותיות שם הוי' מקביל לסדר ההשתלשלות: י"ה, חכמה ובינה, לאחר מכן ו', שש מדות, וה' אחרונה - מלכות.

מכך משתלשל תהליך הפעילות הנפשית באדם מקביל, כידוע, לסדר ההשפעה האלקית בעולם בעשר הספירות (בצלם אלקים עשה את האדם, "מבשרי אחזה אלוקה"). לפי זה התחלת עבודת ה' היא בהתבוננות בגדולת ה', אותיות י"ה המבטאות חכמה ובינה. לאחר מכן הרגש והמעשה בפועל, שש המדות ומלכות, המתבטאות באויות ו"ה.

כאשר מעשי האדם (המלכות - כח המעשה) נובעים ומושפעים מהמדות (וי") ולאחר מכן ה"ה", הרי הוא מחבר את כוחות הנפש הרוחניים עם המעשה הגשמי. זו המשמעות המעשית של "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" -

לאחד את שש המדות ("קודשא בריך הוא") עם המלכות הנקראת "שכינה" על שם "ששוכנת ומתלבשת" בעולמות התחתונים.

נח.

מדוע המשנה מקדימה את ו"ה לי"ה?

המשנה מתחילה ב"מגילה נקראת ב"א" - ו"ה - לפני י"ה. משום שמחיית עמלק קשורה בעיקר עם בחינת ו"ה, כפי שאמרו חז"ל על הפסוק "כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק" ש"אין השם שלם כו' עד שימחה שמו של עמלק" - כל זמן שעמלק קיים אין שמו של הקב"ה, כביכול, בשלימות, אלא הוא כולל רק את האותיות י"ה. כלומר, עמלק נלחם (בעיקר) נגד אותיות ו"ה שבשם הוי'. כי הרי עמלק "יודע את רבונו ומכוון למרוד בו", ומשמעות הדבר היא שהידיעה בשכל, בחינת י"ה, לא תשפיע על המעשה בתורה ומצות, בחינת ו"ה.

לכן, כדי שזכירת ומחיית עמלק תהיה כראוי, יש להקדים את העבודה של ו"ה" [הנרמז ב"מגילה נקראת ב"א"], "עבודה האמיתית בעסק התורה והמצות בקול ודבור או מעשה" (אגרת התשובה סוף פרק ד') - וה"עבודה אמיתית" דוקא כאשר היא נעשית בקבלת עול. שדוקא ע"י זה יש את הכח לנצח ולמחות את קליפת עמלק. (לקוטי שיחות חלק כ"א עמ' 204-205. וראה גם שיחת שבת פרשת תצוה תשל"ה (שיחות קודש תשל"ה חלק א' עמ' 430)).

נט.

אחד עשר מי יודע

בשיחה במקורה (במוצאי שבת פרשת תצוה תשל"ט - שיחות קודש תשל"ט חלק ב' עמ' 240) הרבי השווה את האמור לכך שבקטורת היו י"א סממנים, שהרי ידוע שהקטורת היא הניגוד לסטרא אחרא, כפי שלמדנו בעצירת המגיפה (עיין "נר למשיח" בביאור להסכמות).

אנו רואים את כחו של המספר י"א (בסממני הקטורת) כ"יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" - חיבור הקדושה עם הגשמי - ובכך להתגבר על דברים שליליים (במקרה זה - מלאך המות).

ט.

"זהו אחד מי"א מזמורים"

על הפסוק "ויברך אותם משה" (פקודי לט, מג) פירש רש"י "אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ה' אליקינו עלינו וגו' והוא אחד מי"א מזמורים שבתפלה למשה".

יש לפרש כי גם כאן, לצורך השראת השכינה והחדרת הקדושה בעולם הזה הגשמי "עולם הקליפות וסטרא אחרא" (תניא פרק ו) – היה צורך בכח וברכה מיוחדת מדרגת ה"י"א, והדבר רמוז ב"י"א מזמורים שבתפלה למשה".

סא.

"מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות"

מסופר על הרה"ק ה"אמרי אמת" מגור זצ"ל שכאשר פנו אליו חסידים בקשר לענייני רפואה נהג להפנותם ל"פעלדשער" – החובש – של העיירה גור, זאת גם במקרים בהם הציעו החסידים לשאול ברופאים גדולים מערים גדולות וחשובות כדוגמת וורשה, בירת פולין.

אמר על כך אחיו של ה"אמרי אמת", הרה"ק רבי משה בצלאל הי"ד [על משקל דברי הגמרא (ברכות ס, א): "ורפא ירפא – מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות"]:

"מכאן", כלומר: מהנהגה זו של ה"אמרי אמת" וממקום זה ניתנה רשות לרופא לרפאות", כלומר: הרפואה שבאה לאחר טיפול הרופא לא באה כתוצאה מפעולות הרופא עצמו, אלא מכך שניתנה לו רשות משמים על ידי הצדיק לרפאות את החולה...

*

על כך ניתן להוסיף כי, כידוע, גם כ"ק אדמו"ר זי"ע נהג להפנות זקוקים לרפואה לרופאים מסויימים, למרות שהיו רופאים גדולים יותר מהם בחכמת הרפואה, וגם שם היה נראה במוחש שהרפואה באה בזכות ברכת הרבי (ראה גם "שביבים" שב"לקט ופרט" ד, פד).

סב.

"במה יזכה נער"

יושב לו נער ב"זאל" הקטן ב-770] = בית הכנסת שבקומת הכניסה של בית מדרשו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, שזכה לכינוי האמור ביחס לגדלו של בית הכנסת הגדול שבקומת המרתף של בית המדרש] וחוזר בפני ציבור החסידים במהלך התוועדות חסידים מאמר גדול בכמות ובאיכות, בטוב טעם, ברהיטות ובלי שום שגיא. בפני הנוכחים ניכרת קורת רוח גדולה והתפעלות מן הכשרון והידע של הנער.

למחזה האמור הייתי עד באחד מביקוריי הראשונים בחצר הקודש של הרבי.

הנער הוא מי שהתפרסם לימים כגאון החסיד רבי שלום דובער לויין שליט"א, הספן הראשי בספריית אגודת חסידי חב"ד העולמית ומחבר ומנהיג ספרים תורניים חשובים ומפורסמים.

ליד הנער עמד אביו, הרה"ח רבי ישראל יהודה לויין ע"ה מכפר חב"ד, שפניו קרנו מנחת, והתבטא על כך: "מחולצות עם כפתורים מוזהבים ומכנסיים עם שלייקעס מפוארים לא יוצא ילד כזה...".

כך אמר, בהתכוונו לכך שפרי טיפוחו גדל כך דווקא בשל המצב הגשמי הרעוע בו היתה שרויה משפחתם, ללא מותרות גשמיות המקשות על ההצלחה בחינוך החסידי המקורי.

סג.

מיפגש בין עולמות

בחוברת הקודמת ("שביבים" שב"לקט ופרט" ז, מה) סופר על כך שבהזדמנויות רבות זכה אחי, הרה"ג הרה"ח רבי עמרם ע"ה, להתלוות לטיולו היומי של הרה"ק מאמשינוב זצ"ל בשכונת "בית וגן".

באחת ההזדמנויות האמורות חווה אחי ע"ה חוויה שאפשר לתארה כמיפגש בין העולם הליטאי הקלאסי לבין העולם החסידי הקלאסי.

באחד הטיולים פגש הרה"ק מאמשינוב את הגר"י אברמסקי זצ"ל שגם הוא יצא לטייל מסיבה בריאותית (שניהם היו תושבי שכונת בית וגן). הרה"ק

מאמשינוב עצר את הגר"י והחל לומר באזניו דבר תורה. הלה שמע מספר דקות, לאחר מכן אמר "שלום" והמשיך לדרכו. הרה"ק שאל את הגר"י אם יוכל להמשיך להתלוות אליו ולהשמיע באזניו דברי תורה נוספים. תגובת הגר"י היתה: כבר אמרתי "שלום"...

הרה"ק מאמשינוב לא נפגע, חזר אל אחי ע"ה והשמיע לו את מה שרצה להשמיע לגר"י.

סיפור זה מאפיין את הניגודים בין העולמות האמורים.

סד.

" להשתתף . . בהשפעה על זולתו, להצביע בעד הרשימות החרדיות ביותר"

פורסמה לאחרונה חוברת ובה ליקוט מדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע על כך שחב"ד אינה מתערכת בפוליטיקה, ובין השאר נכתב בה כי דעת הרבי היא שאין לדבר עם הזולת על הבחירות, אלא אך ורק לשלשל את הפתק בקלפי.

יש לפרסם כי הפרשנות האמורה נכתבה בטעות, שכן החובה להשפיע על הזולת להצביע עבור הרשימות החרדיות ביותר מפורשת במכתבי הרבי. להלן ציטוט לדוגמא ממכתב הרבי בנידון.

במכתב מכ"ד סיון תשי"א (אגרות קודש, חלק ד', עמודים שמה-שמו. וראה גם שם

עמוד שפ):

...באתי להדגיש . . על החוב והזכות קדוש, אשר כל אחד מהחרדים ויראים לדבר ה' צריך להשתתף בבחירות, הן בעצמו והן בהשפעה על זולתו, להצביע בעד הרשימות החרדיות ביותר, שלא ילך לאיבוד אפילו קול אחד.

והנני מוסר בזה רשות ויפוי כח לפרסם את דעתי בכל התוקף ובכל החוזק, אשר על כל אחד ואחת מיראי ה' וחושבי שמו לעשות ככל יכלתו להרבות מספר המצביעים בעד הרשימות החרדיות ביותר.

סה.

”את השמים ואת הארץ אני מלא”

לכאורה ניתן להביא הוכחה לשיטת הבעש”ט אשר ”את השמים ואת הארץ אני מלא” (ירמיהו כג, כד) כפשוטו (אשר, כידוע, על כך היתה מחלוקת המתנגדים), מדברי הרמב”ם (בתחילת הלכות יסודי התורה, פ”א, הלכה ז’ ואילך), שהקב”ה אין לו גוף, שכן אם העולם הוא בעל מציאות נפרדת, ואין האלקות ממלאת את כל החלל הזה שבו נברא העולם, נמצא שהקב”ה מוגבל, והוא כבעל גוף שאינו יכול להמצא בכל מקום.

אולי יש לומר, שלהוכחה זו – מדברי הרמב”ם – מכוון אדמו”ר הזקן בדבריו בשער היחוד והאמונה פרק ז’: ”שא”א כלל לומר ענין הצמצום כפשוטו שהוא ממקרי הגוף על הקב”ה הנבדל מהם”. הוכחה זו מתמקדת אמנם בנושא הצמצום, אך היא מהווה הוכחה לשיטת הבעש”ט בכלל. מובא, אכן, שבדברי אדמו”ר הזקן שספר התניא מלוקט מפי ספרים, מתכוון הוא גם לספרי הרמב”ם.

סו.

הוכחה נוספת

הוכחה נוספת לאחדות ה’ כפשוטה (לפי המשמעות על פי שיטת הבעש”ט שהקב”ה הוא מציאות יחידה):

בשולחן-ערוך סימן ה’ נפסק שבאמירת שם הוי”ו יש לכוון שהוא היה הווה ויהיה. ובפשטות, מציאותו בהווה היא בדיוק כמציאותו בעבר ובעתיד, שהרי מילת שורש של פעולה, כאשר היא משתנה לפי שינויי הזמן, עבר הווה ועתיד, אין השינוי מבטא שינוי בעצם הפעולה כי אם בזמן בלבד, וכשם שהקב”ה היה (עבר) ויהיה (עתיד) יחיד בעולמו בלא כל מציאות נוספת, מובן שגם מציאותו בהווה כך היא, ואין כל מציאות בעולם מלבדו.

סז.

הגלות בגלל חטא המרגלים

ידוע שאלמלא חטא המרגלים היו בני ישראל נכנסים לארץ ישראל לגאולת עולמים ושוב לא היו יוצאים לגלות.

דבר זה אינו דרש בלבד, אלא פשוטו של מקרא:

בתהלים מזמור קן מדובר אודות המרגלים: "וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו, וירגנו באהליהם לא שמעו בקול ה'" (פסוקים כד-כה), ובהמשך לזה מפרט הפסוק שני פרטים בעונש:

א. "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר" (פסוק כו) – עונש זה נאמר כבר בסיפור המרגלים בפרשת שלח [יד, כב-כג: "כי כל האנשים . . אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה". שם, כט-ל: "במדבר הזה יפלו פגריכם . . אם אתם תבאו אל הארץ"].

ב. בנוסף לכך: "ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" (שם, כז). ופירש רש"י: ולהפיל זרעם בגוים – מאותו שעה נגזר עליהם חורבן הבית שהרי ליל ט' באב בכו ואמר הקב"ה [סוטה לה, א] הם בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה לדורות. כן במצודת דוד: ולהפיל גו' – כי אז נגזר עליהם הגלות והוקבע בכיה לדורות.

סה.

היציאה מ"מצרים" ומ"בית עבדים"

בפסוקים רבים בתנ"ך (לדוגמא: שמות יג, ג. יד) ובתפילות (לדוגמא: בברכות קריאת שמע וב"נשמת כל חי") מצויינת יציאת מצרים בשני ביטויים צמודים: היציאה "ממצרים" ו"מבית עבדים".

לכאורה כפילות זו טעונה ביאור.

יתכן שהביאור לכך יובן על פי המבואר בתורת החסידות בהרחבה (ראה תניא קדישא, פרק מ"ז) שמשמעותה הפנימית של יציאה מ"מצרים" היא יציאה רוחנית של הנפש האלוקית מן השעבוד הרוחני של הנפש הבהמית והיצר הרע [וכבר צויין (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, קמב. ה, קטז) שמשמעות זו היתה

גם ביציאת מצרים הגשמית, שכן במצרים היה רובו של עם ישראל שרוי בירידה רוחנית עצומה ובהתבוללות בין המצרים].

על פי זה ניתן, אולי, לבאר שהכפילות האמורה באה לבטא את שני הפנים האמורים של היציאה ממצרים: א. מ"מצרים" הרוחנית, הנרמזת בביטוי זה משום שהוא מבטא "מיצרים" והגבלות בעבודת ה' כמבואר בתניא שם. ב. "מבית עבדים" בגשמיות – השחרור מן השעבוד הגופני של המצרים שגאל אותנו ממצב של עבדים בגשמיות.

סט.

הגה"ח ד"א אייכלר זצ"ל

לאחרונה הסתלק מעמנו הגאון החסיד רבי אליעזר אייכלר זצ"ל, שהיה תלמיד חכם גדול, חסיד ועובד ה', ושימש כרכם של חסידי באיאן בארצות הברית.

רבי אליעזר היה חברי וידידי, אבלחט"א, בשנות לימודו יחד בישיבת "המתמידים". יחד שוחחנו הרבה ובילינו יחד בדברי תורה ובעניינים כלליים.

רעייתו הרבנית מרת חיה ע"ה (בתו של הגה"ח רבי בנימין זאב חשין זצ"ל) למדה עם רעייתי, תבלחט"א, הרבנית מרת חנה פרומט שתליט"א, בבית הספר "בית יעקב הישן" בירושלים.

*

להלן אנקדוטה מן השנים האמורות.

בשנת תשי"ד, בלמדנו אז מסכת כתובות, קניתי ספר "בית יעקב" של בעל ה"נתיבות המשפט" על כתובות, לצורך הלימוד.

הרא"א זצ"ל התנדב אז מעצמו לכתוב על הדף הראשון את שמי בכתב ידו הנמצא אצלי עד היום ומהווה מזכרת לידידותנו האמורה.

ע.

בקש"ת בברכת המזון

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, א. ה, רה. ז, כה) על הגה"ח רבי בנימין זאב חשין זצ"ל.

להלן אימרה אחת משמו:

"על יהודי לברך את ברכת המזון כקשת".

ראשי התיבות של קש"ת הן: בכוונה בקול בשמחה ומתוך הסידור.

עא.

הלקח שנלמד בפסח

הרה"ח ר' צבי עקיבא שי' אייזנבך, חבר הנהלת בית הספר העל יסודי "בית חנה", מספר כי הוא נשלח פעם על ידי חותנו, הגאון החסיד רבי שמואל אלעזר הלפרין זצ"ל (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ב, סב. סד. ד, רכח. ה, ק. רלד), בעיצומו של חג הפסח, להעביר מכתב אל הרה"ק ה"פני מנחם" מגור זצ"ל, בעת היותו ראש ישיבת "שפת אמת" (לפני שקיבל על עצמו את ההנהגה) כשהוא מציין במכתבו שמעולם לא כתב בחול המועד ועתה יצא מגדרו. המסר שבמכתב היה כדלהלן.

מובא בהלכה (שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, סימן תצ, סעיף ב): "וטוב לעשות איזה דבר בסעודה ביום שני [של פסח] לזכר לסעודת אסתר שהיתה ביום זה שבו נתלה המן", ומכאן שבפסח יש להתבונן ולהפיק הוראה בעבודת ה' מסיפור המגילה.

מרדכי היהודי הציל את חייו של אחשורוש, אך למרות זאת כאשר התעניין אחשורוש "מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה" נענה כי "לא נעשה עמו דבר" (אסתר ו, ג).

הלקח שעלינו להפיק מכך הוא שרק אצל הגויים אין מושג של הכרת טובה, אולם אצל בני ישראל קיים מושג זה ויש להתחזק בו... ה"פני מנחם" התרגש מאוד למקרא המכתב (היה זה לאחר בחירות תשמ"ט, כשעל פי הוראת כ"ק אדמו"ר זי"ע קבלה "אגודת ישראל" חמשה מנדטים לראשונה בתולדותיה).

עב.

אגדות בתי ראנד

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ה, לב) על בית הכנסת החסידי ששכן בשכונת "בתי ראנד", בו התפללה קבוצה ידועה של עובדי ה' מזקני וחשובי החסידים בירושלים. ראה עתה גם באלבום המונומנטלי "מחנה יהודה ושכונותיה" שחובר על ידי ידידי הסופר החסידי הרה"ח ר' בנימין שי' קלוגר.

להלן שתי הנהגות שסופרו עליהם. עלי לציין שאינני יודע את מדת אמיתותן, אך וודאי הן מלמדות על המופשטות מהנהגות העולם של חסידים אלה.

על הרה"ח ר' דוד בריזל ע"ה סיפרו שמשמיני עצרת, בו מתחילים לומר "מוריד הגשם", ועד חג הפסח, בו מפסיקים להזכיר את הגשם, היה נוהג ללבוש פרווה, קוצ'מע ומגפיים, אף אם מזג האויר היה חם, ומפסח עד שמחת תורה היה לובש בגדים קיציים גם כשמזג האויר היה חורפי...

על הרה"ח ר' ברוך יצחק פריינד ע"ה סיפרו שכאשר שם לב שאינו רואה טוב דרך המשקפיים אותן הרכיב לעיניו, לא הלך לרופא עיניים כדי לקנות משקפיים בעלי מדה המתאימה לו, אלא היה נכנס לחנות לממכר דברים משומשים והיה מדביק זגוגיות נוספות על משקפיו עד שחש כי הוא רואה היטב...

עג.

"זהיבן ציונו?"

בתפלת השחר אנו אומרים "...לפיכך אנחנו חייבים להודות לך ולשבחך ולפאריך . . וליתן שבח והודיה לשמך".

דרוש ביאור: היכן מצויה אותה חובה? האם יש מצוה (מדאורייתא או מדרבנן) "להודות לך וכו'?"

יתכן שהביאור לכך הוא: אחת המצוות המרכזיות בתרי"ג המצוות היא, כידוע, מצוות אהבת ה', כנאמר: "ואהבת את ה' אלוקיך וגו'", וכיון שכ"ק אדמו"ר הזקן מבאר בתניא קדישא (פרק מ"ו) שהדרך הישרה שעל ידה

“קרוב הדבר מאד מאד” להגיע לאהבת ה’ היא על ידי ההתבוננות באהבת ה’ אלינו (יעויין שם בהרחבה) כדי שהדבר יעורר אותנו לאהבת ה’ על כך, נמצא שבמצוות אהבת ה’ נכלל החיוב להודות לקב”ה על כל הטוב שגמל עמנו.

עד.

ארבעה בתים או ארבע פרשיות?

כידוע עסק כ”ק אדמו”ר זי”ע רבות בלימוד פירוש רש”י על התורה לפי פשוטו של מקרא, כלומר ביאור כוונת רש”י באופן הפשטני ביותר, אותו יכול להבין גם ילד בן חמש המתחיל בלימוד המקרא (ראה בהרחבה בספר “כללי רש”י” שזכיתי לערוך לפי הוראת הרבי).

להלן “טעימה” מביאור אחד מתוך מאות הביאורים.

בפרשת בא, על הפסוק (יג, טז) “והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך”, מפרש רש”י: “תפילין, ועל שם שהם ארבעה בתים קרוין טטפת, טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים”.

מאידך, בפרשת ואתחנן, על הפסוק (ו, ה) “וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך”, מפרש רש”י: “ועל שם מנין פרשיותיהם נקראו טטפת, טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים”.

מה פשר השינוי המשמעותי בדברי רש”י, אם ה”טוטפות” נקראים על שם ארבעת הבתים או על שם ארבעת הפרשיות?

עה.

במדבר הניחו תפילין ובהם שתי פרשיות בלבד!...

מבאר על כך כ”ק אדמו”ר זי”ע:

בפרשת בא נאמר “והיה לאות . . ולטוטפות...”. “והיה”, בלשון יחיד, מוסב על יציאת מצרים (רש”י שם יג, ט) המוזכרת רק בשתי הפרשיות “קדש” – “והיה כי יביאך”, אך לא בשתי הפרשיות “שמע” – “והיה אם שמוע”, בהן לא מוזכרת כלל יציאת מצרים.

לכן רש”י אינו יכול לפרש בפרשת בא שטוטפות נקרא על שם ארבעה פרשיות, משום שבפרשת בא מדובר רק על שתי פרשיות, כאמור. מה גם

שפרשיות "שמע" – "והיה אם שמוע" נאמרו רק בשנת הארבעים ליציאת מצרים ובזמן הציווי שבפרשת בא עדיין לא נאמרו כלל. זוהי, איפוא, הסיבה שבפרשת בא פירש רש"י ש"טוטפות" הוא על שם ארבעה בתים.

לפי זה נמצא לפי דרך הפשט חידוש גדול: במשך השנים מזמן אמירת הציווי שבפרשת בא ועד לשנת הארבעים הניחו בני ישראל תפליין במדבר ובהם שתי פרשיות בלבד!...

[להרחבה גדולה בענין זה – יעויין ב"לקוטי שיחות", חלק ט', עמודים 49-60].

עו.

לב קודם למוח?

הנחת תפליין של יד קודמת, כידוע, להנחת תפליין של ראש.

משמעות הדבר בפנימיות העניינים היא כי העבודה הנפשית של שיעבוד הלב לקב"ה קודמת לעבודה הנפשית של שיעבוד המוח אליו, שהרי תפליין של יד מסמלים את שיעבוד הלב ושל ראש את שיעבוד המוח, כמפורש בכוונה שיש לכוון בהנחת התפליין (שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, סימן כ"ה, סעיף י"א, ובסידורו).

הדבר דורש ביאור לאור הידוע (תניא קדישא, פרק ג') כי הסדר הרגיל של עבודת ה' הוא תחלה עבודת ההתבוננות במוח בגדלות ה' ורק לאחר מכן וכתוצאה מכך שיעבוד רגשי הלב אליו, יתברך.

יתכן שהביאור בכך יובן על פי המבואר באגרת הקודש שבתניא קדישא, סימן ד', שם מבאר אדמו"ר הזקן כי במקביל לדרגת חיצוניות הלב, שהיא התלהבות וחיות הנובעות מהתבוננות שכלית בגדלות ה', ישנה דרגה נעלית יותר הנקראת פנימיות הלב, שהיא "למעלה מעלה מבחינת הדעת והתבונה שיוכל האדם להתבונן...". יעויין שם.

לפי זה יתכן, אולי, כי העבודה הנפשית הנרמזת בתפליין של יד היא דרגת פנימיות הלב, ולכן היא נעלית וקודמת לעבודת ההתבוננות השכלית.

[עוד בענין זה נכתב ב"נר למשיחי" על "אגרת הקודש" האמורה].

עז.

"זאתה מרום לעולם ה'" ו"שאו מרום עיניכם..."

המתבונן במזמור צ"ב בתהלים יראה כי תוכנו הוא: 1. בתחלה האדם אינו מבין כלל את כוונותיו של הקב"ה בפעולותיו [פסוקים ו-י: מה גדלו מעשיך ה', מאד עמקו... איש - בער לא ידע וכסיל לא יבין... בפרוח רשעים... ואתה מרום לעולם ה'...] 2. בסיומו של התהליך האדם זוכה להבין את כוונותיו של הקב"ה [פסוקים יא-טו: ותרם כראים קרני... ותבט עיני... בקמים עלי מרעים...].

במרכז המזמור, בסיום החלק הראשון האמור, בו מבואר שאין האדם מבין כלל את מעשי הקב"ה, מופיע הפסוק (פסוק ט'): "זאתה מרום לעולם ה'", שמשמעותו היא שאין כל פלא בכך שהאדם אינו מבין את הקב"ה, משום שהקב"ה הינו נעלה לאין שיעור מהבנת והשגת האדם.

[בהקשר לכך ידוע פתגמו של הרה"ק מקוצק זצ"ל כי האלוקים שאותו אני מבין - אינו אלוקים...].

על פי זה ניתן, אולי, לפרש את משמעות הפסוק (ישעיה מ, כו) "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה" כך: למרות שיש חובה להבין ולהשיג את גדלות ה' בשכל - יש לזכור שהקב"ה הוא בבחינת "מרום", והינו למעלה מהבנתנו. ראה גם ב"שביב" דלהלן.

עח.

שני קצוות בעבודת ה'

בעבודת ה' נדרשים מן האדם שני קצוות: מחד, עליו לעמול ולהתייגע כדי להשיג ולהבין בשכלו את גדלות ה', ככל הניתן להבנה והשגה ("וידעת היום", "דע את אלוקי אביך"). מאידך, עליו לזכור ולהאמין כי הקב"ה הינו למעלה מן ההבנה וההשגה.

שני הקצוות האמורים באים לידי ביטוי גם בעבודת ה' בחג הפורים: תחלה על האדם לעסוק ב"ידע", ומשם עליו להתרומם "עד" לדרגת "לא ידע" (ראה גם "שביבים" ה, קכו).

בהתאם לשני הקצוות ישנם שני תארים על הקב"ה (ראה חיי שרה כד, ג. ז. ובפירוש רש"י שם): 1. "אלוקי השמים", המרמז על היות הקב"ה נעלה מהבנת האדם, בדומה ל"מרום" (כמובא לעיל). 2. "אלוקי הארץ", המרמז על כך שהקב"ה צמצם את עצמו כדי שהאדם יוכל להשיג ולהבין את גדולתו.

מסר זה ניתן לראות גם בכך שלאחר שורת השבחים המנויה במזמור קל"ו שבתהלים מופיע הפסוק "הודו לא-ל השמים כי לעולם חסדו", לאמור: למרות שכל השבחים הגדולים מביאים להתבוננות, להבנה ולהכרה בגדלות ה', בסופו של דבר יש לזכור כי הקב"ה הוא גם "א-ל השמים", כלומר: נעלה מהבנה והשגה.

עט.

שני התמידים – קרבן אחד

יושם לב לדבר מעניין בפרשת קרבן התמיד, אותה אנו אומרים בתפלה בכל יום (במדבר כח, א-ח):

לאורך כל הפרשה מופיעים, באופן עקבי, שני התמידים, של שחר ושל בין הערבים, כקרבן אחד ובלשון אחיד: "...קרבני, לחמי, . . . זה האשה . . . עולה תמיד . . . עולת תמיד העשויה..".

נראה מכך שכוונת התורה היא להגדיר את שני התמידים כמציאות אחת, עולה אחת, החלוקה לשני זמני הקרבה, ולא כשתי מציאויות, שני קרבנות. יתכן שהסיבה לכך היא כדלהלן.

ידועים דברי חז"ל (מדרש תהלים עה"פ (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת) כי "כל עיסקא דשבתא כפול", וכיון שבשבת היו מקריבים גם קרבן מוסף מלבד קרבן התמיד, נמצא כי רק כאשר שני התמידים נחשבים לקרבן אחד יש "כפל" של קרבנות [= תמיד ומוסף], אך אילו ייחשבו שני התמידים לשני קרבנות נמצא שאין כאן כפל, אלא שלושה קרבנות [= תמיד של שחר, תמיד של בין הערבים ומוסף].

פ.

"מעלת גרה" ו"מפרסת פרסה" בעבודת ה'

בפרשת שמיני מציינת התורה שני סימני טהרה לבהמות: "מעלת גרה" ו"מפרסת פרסה".

כ"ק אדמו"ר זי"ע דורש בהרחבה את משמעות הדברים בעבודת ה' [יעויין ב"לקוטי שיחות", חלק א', שיחה לפרשת שמיני].

להלן נקודה חלקית ותמציתית מן הדברים:

הפרסה, המפרידה בין כפות הרגלים לבין הארץ, רומזת לכך שרק הכוחות הנמוכים ביותר בנפש האדם, כחות המעשה, יכולים לעסוק בענינים גשמיים, אולם הכחות הנעלים, השכל והרגש, צריכים להיות שקועים בענייני קדושה.

אולם גם הפרסה צריכה להיות שסועה, לאמור: יש להשפיע קדושה גם בעניינים הגשמיים, כדי לבררם ולזככם.

הסימן "מעלה גרה" רומז לכך שלפני כל פעולה גשמית שאדם עושה עליו לדון ו"ללעוס" שוב ושוב כדי לברר אם אכן עשייה זו היא לפי רצון הקב"ה וכיצד יש לעשותה באופן הרצוי ביותר.

עד כאן משיחת הקודש האמורה.

פא.

הצורך החיוני בעיסוק בשני המישורים בעבודת ה'

נראה מן הדברים שלעיל שהסימן של "מפרסת פרסה" עוסק בגישה לכחות המעשה של האדם ואילו הסימן של "מעלה גרה" מתייחס לכחות הנעלים של אדם, כחות השכל וההתבוננות [כשם שהדבר הוא בגשמיות: "מעלה גרה" הוא תהליך המרחש בתוך הגוף של הבהמה, בפנימיותו, ו"פרסה" הוא דבר גלוי, חצוניות].

לבהמה טהורה דרושים שני הסימנים האמורים וכאשר קיים רק אחד מהם הבהמה איננה טהורה. מכך מובן שמשמעות הדבר בעבודת ה' היא שעל יהודי לעסוק הן בשיעבוד הכחות הפנימיים לה' ("מעלה גרה"), הבנה והשגה בגדלות ה' המביאה לרגש של אהבה ויראה, והן בשיעבוד הכחות

המעשיים ("מפרסת פרסה"), קיום הלכה למעשה של כל תרי"ג המצוות ודקדוקיהם, וכאשר הוא עוסק רק באחד מן המישורים האמורים בלבד – הדבר אינו מספיק.

לפי זה תתפרש המשמעות הרוחנית של דברי חז"ל כי החזיר פושט טלפיו כאומר שהוא טהור, בשעה שהוא טמא, משום שהוא אינו מעלה גרה, על מי שעוסק רק בקיום המעשי של המצוות ולא עוסק גם בהבנת והשגה בגדלות ה'.

פב.

ממה נפשך...

במנהגי ישראל ישנן, כידוע, הברות שונות הנהוגות בין העדות השונות. המפורסמות מביניהן הן ההברה האשכנזית וההברה הספרדית.

בדרך כלל הנוהגים בהברה מסויימת נוהגים בכך בעקביות ומתפללים את התפלה כולה באותה הברה, אולם יש הנוהגים להתפלל את התפלה כולה בהברה ספרדית ובהגיעם לשם ה' הם מבטאים אותו בהברה אשכנזית.

בעיניי נראית הנהגה זו מוזרה ביותר, שכן ממה נפשך:

אם, לדעתם, ההברה האשכנזית היא הנכונה וכאשר הם קוראים משהו בהברה ספרדית אין הדבר נחשב – נמצא שבמנהגם האמור הם אומרים רק את שם ה' בלבד מספר פעמים...

מאידך, אם לדעתם ההברה הספרדית היא הנכונה וכאשר הם קוראים משהו בהברה אשכנזית אין הדבר נחשב – נמצא שבמנהגם האמור הם אומרים את כל התפלה מלבד שם ה'...

פג.

הגאון החסיד רבי חיים יעקב קלפהולץ זצ"ל

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט"ה, ס) על חברי הכתה המובחרת שלמדתי בה ב"עץ חיים", להלן יוקדשו מספר שורות על הרה"ג רבי יהודה לייב קלפהולץ זצ"ל, חבר הכתה האמורה, שנפטר לאחרונה, ומשפחתו.

אביו של הרי"ל היה הגאון החסיד רבי חיים יעקב קלפהולץ זצ"ל, תלמיד חכם עצום, מתלמידיו המובהקים של שר התורה הגאון האדיר מטשעבין זצ"ל וחסיד צאנז.

אם זכרוני אינו מטעני הרי שהרח"י ביקר פעם אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע ובחזרתו לירושלים עיה"ק מסר פרישת שלום מהרבי בהתוועדות בישיבת "תורת אמת".

לאחר פטירתו אספו בניו את מכתביו וחידושי תורה שכתב והדפיסו ספר בשם "עקבי חיים".

פד.

הרה"ג רבי ראובן קלפהולץ הי"ד

אביו של הרח"י היה הרה"ג רבי ראובן הי"ד, עובד ה' וחסיד צאנז נלהב. מסופר כי באחד מביקורי הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקרלין הי"ד בארץ הקודש נענה רבי ראובן לבקשת חסידי קרלין לפנות את דירתו, שהיתה ממוקמת בסמיכות לבית הכנסת של חסידי קרלין בעיר העתיקה, עבור הרה"ק מקרלין.

כאשר רצו החסידים להחליף את כלי המטה של רבי ראובן, בהתאם למנהג רבם לישון רק בכלי מטתו שלו, עצר הרה"ק מקרלין בעדם באמרו: המטה של רבי ראובן טובה בשבילי, והסכים לישון במטתו.

רבי ראובן נהרג בפרעות הערבים בירושלים העתיקה בכ"א אייר תרצ"ו. מאמי ע"ה שמעתי כי ברית המילה שלי (בכ"ג אייר תרצ"ו) התקיימה בצל פטירתו הטראגית של רבי ראובן הי"ד, שאירעה יומיים קודם לכן. אגב: המוהל בברית המילה היה הגרי"צ דושינסקי זצ"ל.

פה.

משפחת ברים

בתו של רבי ראובן הי"ד ואחותו של הרח"י היתה רעייתו של הגה"ח רבי יהושע העשל ברים זצ"ל, ראש ישיבת רוזיץ.

בנם, ידידי ורעי אבלחט"א הגאון רבי ראובן ברים זצ"ל, גם הוא בן
 כתתנו ב"עץ חיים", שכיהן כמשגיח הרוחני של תלמוד התורה של חסידי
 בויאן מיום היווסדו (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ב, ה"ו), נקרא על שם סבו,
 רבי ראובן הי"ד.

בן נוסף של הרי"ה ברים הוא הרה"ח רבי מאיר שי', ממנו שמעתי את
 הסיפור האמור על סבו רבי ראובן הי"ד והרה"ק מקרלין.

פז.

הרה"ג רבי יהודה לייב קלפהולץ זצ"ל

לידידי ורעי הרה"ג רבי יהודה לייב קלפהולץ זצ"ל, שהיה מגדולי מגייה
 ה"סת"ם" בירושלים, היתה נטיה גדולה לחסידות חב"ד, שנוצרה על ידי
 השפעתי בתקופת לימודנו המשותפת, כאמור, ב"עץ חיים".

לפני שנתיים-שלוש שוחחתי עמו בטלפון ובין השאר סיפר לי שהוא
 נוהג לומר את שיעורי חת"ת [= חומש, תהלים, תניא] בכל יום, מנהג
 שנהג בו עד סוף ימיו.

הרי"ל זכה אף להתכתב עם כ"ק אדמו"ר זי"ע. בסדרת "אגרות קודש"
 נדפס מכתב אחד מהרבי, שיועתק להלן, הממוען אליו, אך ממנו נראה כי
 היו ביניהם מכתבים נוספים.

אגב: לרי"ל היה אח צעיר יותר בשם ראובן (נקרא על שם סבו רבי ראובן הי"ד)
 שלמד עם אחי הרה"ג הרה"ח רבי עמרם ע"ה ונפטר בגיל צעיר ל"ע. הוא
 שימש כמשב"ק של ה"מנחת יצחק" זצ"ל.

פז.

"זבפרט שכתב מכתבו ביום סגולה"

ב"ה, י"ד כסלו, תש"כ

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה יהודא ליב שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיו"ד כסלו, יום גאולת כ"ק
אדמו"ר האמצעי, זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בו כותב אשר נראה לו בתחלת המכתב שקבל, הי'
השם כתוב באופן אחר מכפי שנתקן לאחרי כן, ומעורר
זה אצלו שאלה בהיתר הדבר ושקו"ט בזה.

כפי הרשום בזכרוני, לא הי' גם מלכתחלה כתוב
שם הוי', ובמילא לא הי' כאן ענין של הוראה ולימוד
למקום אחר.

ובהזדמנות זו, ובפרט שכתב מכתבו ביום סגולה
האמור, וידועים דברי האריז"ל, אשר הימים האלה
(כשהם) נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, אעוררו על ההכרח
לקבוע לימוד בתורת החסידות בכל יום ובהוספה ביום
הש"ק, אשר אם בכל המקומות ובכל הזמנים הי' הכרח
בזה, עאכו"כ בתקופתנו ובאה"ק ת"ו ביחוד, ואין לך
דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

במש"כ האם יש לחלק בין כתיבה להדפסה
במכונת כתיבה - וכנראה כוונתו שהאחרון קיל. ולדידי
אדרבה - חמור הוא, כיון שהוא בכתב מרובע (אף שבלא
תגין) משא"כ כתיבה. והרי כבר נפס"ד ברוב האחרונים
שיש קדושה בס' הנדפסים. וכמצויין בשד"ח פאת השדה
לכללים אות ד' כלל לח.

פ.ח.

הגאון יהודה קרביץ זצ"ל

הגאון רבי יהודה קרביץ זצ"ל היה מתושביו הראשונים של שיכון
פאג"י, בו התגורר עד סוף ימיו, בשכנות משפחת הורינו.

הוא שימש כר"מ בישיבת "תפארת צבי", שהיתה "מכינה" לישיבת
חברון (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ו, כג. עו), ונקראה ע"ש רבי נפתלי צבי
פינקל זצ"ל, הסבא מסלבודקא.

הר"י נהג כליטאי בכל הליכותיו. אביו הרה"ח רבי מאיר היה חסיד גור ובנו הר"י למד בישיבת סלבודקא.

הר"י היה תלמיד חכם ולמדן גדול, מחשובי וממכובדי שיכון פאג"י. חותנו היה הגה"ח רבי חיים שלמה קום זצ"ל, רב חבד"י (מענף חסידי רעציצע) שעלה מרוסיה לארץ הקודש בשנות הפ' או הע'. חיבר ספר בשם "חיי שלמה" העוסק בנגלה.

בן של הרח"ש היה רבי גרשון קום ע"ה, רווק מבוגר ונגר במקצועו.

פ.ט.

מפת ה"עמודים"

השם "עמרם בלוי" הוא שם מפורסם מאוד, אלא שמאחוריו היו יותר מאחד אישים מגוונים שנשאו את השם הזה.

גם בקונטרסים שלנו התייחסנו בהרחבה לכמה מהם.

כיון שהעירו לי שקיים בלבול ועירבוב אצל אנשים מסויימים, אציג בזה את ה"מפה".

אבי משפחתנו הגאון רבי עמרם זצ"ל, הראשון, שכיחן ברבנות בקהילות שונות בהונגריה והיה תלמידו של ה"כתב סופר", הגיע לארץ הקודש בשנת תרכ"ט, יחד עם בנו יצחק שלמה, שהיה אז בן 12, ועם ברוך יהודה, שהיה אז בן שנתיים, יחד עם אם המשפחה הרבנית עלקא, והאם הזקנה הרבנית רבקה. רבי עמרם הראשון הסתלק בשנת תר"ס, ועל שמו נקראו בנו של רבי יצחק שלמה, ובנו של רבי ברוך יהודה, שניהם נולדו בשנת תרס"ד.

הראשון מבין השנים, שהתפרסם לימים, רבי עמרם ברש"י בלוי, כמייסד וראש "נטורי קרתא". השני, בנו של רבי ברוך יהודה, היה דווקא מראשי ה"מזרחי" בירושלים.

בנו בכורו של סבי רבי משה זצ"ל היה רבי עמרם בר"מ זצ"ל, שנקרא אף הוא על שם אבי המשפחה.

אגב: עם דודי זה היה לי שיעור בחברותא בגמרא בביתו במשך תקופה ממושכת.

לאבי מורי רבי ברוך יהודה (השני) זצ"ל נולד בנו, אחי רבי עמרם זצ"ל. גם לדודי, אחי אבי זצ"ל, רבי יעקב בר"מ זצ"ל, נולד בנו יבלחט"א רבי עמרם שליט"א תוך בריאות איתנה.

חמשה אלה נקראו על שמו של זקננו זצ"ל, אולם בשנים האחרונות נולדו יבלחט"א עשרות שנקראים על שם נושאי שמות הדור השני בשם זה.

ז.

שני "ברוך יהודה בלוי"

יש הרבה שמתבלבלים בין רבי ברוך יהודה בלוי, בנו של רבי עמרם הראשון, שעלה עמו לארץ הקודש בגיל שנתיים, כאמור לעיל, והאריך ימים (הוא השתתף בחגיגת ה"בר מצוה" שלי בשנת תש"ט, ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" א, ד.ג, קיט-קכ), לבין אבי מורי רבי ברוך יהודה בלוי, שהיה נכדו של רבי יצחק שלמה - בנו הגדול של רבי עמרם הראשון.

אגב: אביו של רבי עמרם הראשון נקרא בשם יהודה בלבד, וכך גם נקרא אבי מורי זצ"ל בברית המילה שלו. רק לאחר מכן, בשל מחלתו, הוסיפו לאבי מורי את השם ברוך בעצתו של הגרי"ח זוננפלד זצ"ל (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ג, סו).

צא.

"אם אשכחך ירושלים"

בילדותי היו בירושלים שתי שכונות שנקראו בפי הבריות בשם מונטיפיורי, על שם סיר משה מונטיפיורי, נדבן ושתדלן מאנגליה שתרם רבות ליהודים בכלל וליהודי ארץ הקודש בפרט: אחת מהן כונתה בשם "מונטיפיורי הישנה", כיון שנבנתה ראשונה, והיתה מן השכונות הראשונות בירושלים שנבנו מחוץ לחומות העיר העתיקה, והשניה, מרוחקת יותר וקרובה לשכונת "גבעת שאול", נבנתה מאוחר יותר וכונתה בשם "מונטיפיורי החדשה". גם ב"חדר" שבו למדתי למדו ילדים שהתגוררו בשתי השכונות האמורות.

ברבות השנים התברר ששמות שתי השכונות האלה הן "ימין משה" ו"קרית משה", הנקראות, אכן, על שם מונטיפיורי, ובמשך הזמן נשכחו הכינויים הקודמים וכל שכונה נקראת בשמה המקורי והנכון.

ראיתי לציין את העובדה האמורה, משום שכיום, כמדומני, איש אינו זוכר את הכינויים הקודמים של השכונות. בזמננו אם ישאל מישהו היכן נמצאת שכונת "מונטיפיורי הישנה" או "מונטיפיורי החדשה" – איש לא ידע מה לענות לו, כשם שבזמנו אם מישהו היה שואל היכן נמצאת שכונת "ימין משה" או "קרית משה" – איש לא ידע מה לענות לו.

אגב: בין שאר המוסדות שמונטיפיורי סייע להם בארץ הקודש נמנו גם המוסדות החבדיים: "כולל חב"ד" בירושלים עיר הקודש, בית הכנסת "צמח צדק" בירושלים העתיקה וקהילת חב"ד בעיר הקודש חברון.

צב.

"(ש) בארץ ובידושת"ז נשתמד המנהג הישר מקדם"

לאחרונה פורסמה חוברת בשם "שני חיי עמרם" לזכרון אחי הרה"ג הרה"ח רבי עמרם ע"ה, המלאה וגדושה בדברים מעניינים. מקוצר הזמן יועתק משם רק מכתב אחד מכ"ק אדמו"ר זי"ע אליו בענין גיל הנישואים (נדפס ב"אגרות קודש", חלק ט"ו עמוד נב, בהשמטת שם הנמען).

ב"ה. יג' ניסן תשי"ז

ברוקלין

האברך עמרם שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק - נתקבל מכתבו בו כותב אשר מדברים אתו אודות שידוך, אבל נפשו חשקה בתורה ורוצה לנסוע לישיבה במקום אחר ללמוד שם כמה זמן, ולא להשתדך עד אז, ושואל דעתי בזה.

והנה ע"פ המבואר בהלכות ת"ת לרבנו הזקן, ובפרט לפי מנהג ירושלים עיה"ק שבטח גם משפחתו נוהגת בזה, אין נראה שידחה ההתענינות בעניני שידוכין. ובכגון דא - המנהג תורה היא, אלא שמובן שצ"ל הצעה

כזו שיסכימו בלב שלם שגם לאחרי החתונה ילמוד
במנוחה. והרי כו"כ משתדכים באופן כזה וגם מצליחים
לאחר זה.

ומ"ש אינו דומה לימוד של בלתי נשוי ללימוד
של נשוי, יעוין שם בהלכות ת"ת, והעיקר - ע"פ הידוע
מהחוש, צריך עיון אם החילוק הוא למעלותא או
לגריעותא. אלא שבכ"מ משנים מפני שנשתרש המנהג
הגרוע שתיכף לאחר החתונה מושקעים ראשם ורובם
בעניני העולם מסחר וכיו"ב. וכיון שבארץ ובירושת"ו
נשתמר המנהג הישר מקדם, ללמוד אחרי החתונה עד
שכפשוטו מתקבל הדבר גם בעזרת נשים, מובן שאין
כדאי שהוא יפרוץ הגדר ח"ו. ובפרט שבטוחני בהנוגע
אליו, שטוב לפניו שישתדך בהקדם. והשי"ת יצליחו
מתאים למ"ש ומה' אשה משכלת, ויוכל ללמוד בטהרה
תורת הנגלה והחסידות גם יחד, ובירושלים עיה"ק ת"ו.

בודאי משתתף בהפצת המעינות ומוסיף בזה
מזמן לזמן, שנוסף על עיקר חשיבות הדבר, ה"ז גם סגולה
להוספה בברכות השי"ת בכל המצטרך לאדם בעניניו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח מ. שניאורסאהן

צג.

"בברכה לנחת חסידותי מכל יו"ח שיהיו"

מן הראוי לציין שבאותו יום כתב כ"ק אדמו"ר זי"ע מכתב באותו נידון
לאבי מורי רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל (גם מכתב זה נדפס ב"אגרות קודש" שם עמוד
נא, בהשמטת שם הנמען), שיועתק להלן.

ב"ה, י"ג ניסן, תשי"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מער"ח ניסן, בו כותב אודות
בנו האברך עמרם שי' שמציעים לו נכבדות אבל כפי
כתבו אינו רוצה להתענין בנוגע שידוך בטענה שרוצה

להקדיש עוד איזה זמן ללימוד התורה מבלי שיהיה ריחים על צווארו וכו'.

והנה מובן שאין מקום להכריח את מי שהוא לקבל הצעה מסוימה בהנוגע לשידוכין, ומאידיך גיסא יש מקום לומר שטענת בנו האמורה היא מפני שההצעה שמציעים לו לפ"ד בנו אינן מתאימות, ובאם יציעו לו דבר המתאים תשתנה גם השקפת בנו על כללות הדבר,

בכ"א ע"פ המבואר בהלכות ת"ת לרבנו הזקן ובפרט ע"פ מנהג ירושלים ומשפחתם מהנכון אשר יתענינו במרץ הדרוש למצוא הצעות מתאימות בשביל בנו שי' ויציעום לו, ויה"ר שיהיה בהצלחה, וילמוד תורה בטהרה תורת הנגלה ותורת החסידות גם לאחת חתונתו ויצליח.

בברכה לנחת חסידותי מכל יו"ח שיחיו ולחג פסח כשר ושמו.

צד.

מכתבי ה"מזל טוב" של הרה"ק מאמשינוב זצ"ל

כבר סופר ("שביבים" שב"לקט ופרט" ד, ריב-ריג) על המכתב ששיגר הרה"ק מאמשינוב זצ"ל מארה"ב אל אחי הרה"ג הרה"ח רבי עמרם ע"ה ובו ברכת מזל טוב נרגשת על הולדת בני בכורי, הרה"ג הרה"ח ר' יעקב מאיר שי', בכ' כסלו תשי"ט. שם הועתק גם המכתב, שנכתב ב"ג' ויגש תשי"ט" בכתב יד קדשו של הרה"ק מאמשינוב זצ"ל.

ב"שני חיי עמרם" עמוד 75 התפרסם תצלום של מכתב נוסף בכת"ק הרה"ק מאמשינוב שנכתב באותו תאריך ("אור ג' ויגש תש"כ ברוקלין יצ"ו") שנה לאחר מכן, תש"כ, ובו ברכת מזל טוב נרגשת להולדת בן אחי רבי עמרם – הרה"ג רבי יעקב מאיר שי' (גם הוא, כמו בני בכורי שי', נקרא על שם זקננו אבי אמי זצ"ל, הרה"ח רבי יעקב מאיר בוקסבוים הי"ד (עליו ראה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, עו. ג, ה. נג. קסב. קעח).

מפליא להיווכח כי הרה"ק מאמשינוב לא שכח את בני שמלאה לו שנה והוא מתעניין בשלומו, דבר המעיד על הקירבה הרבה של משפחתנו אל הרה"ק מאמשינוב זצ"ל.

במיוחד מרגשת אותי התעניינותו האבהית של הרה"ק מאמשינוב זצ"ל במצב בריאותי, בפרנסתי ובהתפתחות ילדי.

צה.

"המתפתח בנו יחי' שנעשה כבר בן שנה - כראוי"

ב"ה אור ג' ויגש תש"כ ברוקלין יצ"ו

חדו סגי ייתי לכבוד ידידי האברך היקר חו"ב ירו"ש מוה"ר עמרם
בהר"י בלוי יחי' בטוב

אחדשה"ט

מה נעמה לי בשורתך הטובה מהולדת בנך בכורך יחי' ויתגדל וכו' מז"ט
לכם. יתן השי"ת שתזכה לגדלו לתול"ח ומעש"ט, מתוך שמחה, הרווחה,
והרחבת הדעת והתמלאות כל משאלותיך לטובה.

תראה ברש"י עה"פ ואלה תולדות וגו', פ' במדבר ג', ד"ה יום דיבר
ותווכח שמצות ושננתם לבניך תוכל לקיים כבר מעכשיו, אם תכין א"ע
לכך מעתה - ללמוד ע"מ ללמד.

- ת"ח לך על הודיעך אותי משהו מהנשמע בישיבה, הייתי רוצה
לדעת יותר פרטים מסדר ואופן הלמוד, הנשמרים הסדרים כראוי והאם
ההתקרבות וההתמסרות מא' למשנהו כדבעי למהוי. יתנני השי"ת ואזכה
לשוב ולהתאחז באה"ק בקרוב.

תמסור דר"ש וברכת מז"ט לאביך ידידי הרה"ח ירו"ש מוהר"ר יודל
שליט"א - יזכה לנחת טובה ומהשי"ת יראה דור ישרים יבורך.

מה שלו' אחיך היקר והמצוין מוה"ר טובי' יחי' ההוטב לו כליל. והמתעסק
במה שהוא לפרנסתו. המתפתח בנו יחי' שנעשה כבר בן שנה - כראוי.

יתן השי"ת להתבשר אך הטוב.

הנני ידיך הדו"ש וטובתך עם בריאות השלימה לכולכם

יר"י מאיר

צו.

מכתב הרה"ח ר' יעקב שי' טרגר

להלן מכתב שקבלתי מהרה"ח ר' יעקב שי' טרגר כתגובה על הופעת החוברת השביעית של "לקט ופרט".

בעזה"י אור לער"ח ניסן תש"פ

כבוד הג"ר טובי' בלוי שליט"א

השלום והברכה!

תשואות חן על שזיכני בחלק השביעי של חיבורו הנפלא "לקט ופרט" [כל השביעין חביבין...].

בהזדמנות זו אבקש התייחסותו לשאלתי כפי שאפרט להלן.

מצ"ב קטע מסדרת "לקראת שבת" - אסופה מד"ק של האדמו"ר מלובביץ זצ"ל - של פרשיות ויק"פ, ובחלק המודגש מופיעה הפיסקה הבאה:

ולכן נצטווה משה במפורש על עריכת השלחן "וערכת את ערכו" כי בפעולה זו היה חידוש מיוחד וכו', ומבואר שסדר לחם הפנים ע"י משה נעשה ביום הקמת המשכן היינו ביום ראשון ולא כפי הציווי הרגיל של "ביום השבת יערכנו" וכו'...

ונפלאתי ע"ז, דהנה בתוספתא של מס' מנחות פ"ז תוספתא ב' איתא: רבי יוסי אומר כל ז' ימי המילואים היה השלחן בטל בלא לחם וכו' למוצאי שבת לא סדרו עליו את הלחם אלא בשבת בזמנו וכו'.

בודאי כב' ידע להביני פשר דבר

בברכת בריאות איתנה וחג כשר ושמח

יעקב טרגר

צז.

מענה:

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, סח. ג, עח. פח. ד, שא. ה, רלח-רמ) על הזכות הגדולה והנפלאה שנפלה בחלקי על הטיל עלי כ"ק אדמו"ר זי"ע, באתערותא דלעילא ממש, לערוך ולהוציא לאור את הספר "כללי רש"י" כפי שנתבארו והוברהו על ידי הרבי בשיחותיו הקדושות.

הכלל הראשון בספר הוא (הציטוט דלהלן הוא מתוך המהדורה השלישית שזכיתי ב"ה לפרסם בשנת תשע"ח):

ענינו של רש"י הוא לפרש את הכתובים אך ורק לפי פשוטם, כלומר בדרך הפשוט, כלשונו (בראשית ג, ח ועוד): "ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא". זאת גם כאשר על פי דרך ההלכה או הדרוש – שונה, ואפילו אם הדברים סותרים את הדעות המובאות בדרך ההלכה, כפי שהן בדברי חז"ל. עד כאן.

השיחה האמורה עוסקת בביאור דברים של רש"י לפי פשוטו של מקרא, ולכן לא בהכרח שהדברים אמורים להתאים לדברי חז"ל בתוספתא, שהם, בדרך כלל, לפי דרך ההלכה ולא דווקא לפי פשוטו של מקרא.

צח.

מכתב הרה"ח ר' שלמה שי' פליישמן

להלן מכתב שקבלתי מהרה"ח ר' שלמה שי' פליישמן כתגובה על הופעת החוברת השביעית של "לקט ופרט".

א. ב"לקט ופרט" חלק שביעי, "שביבים" אות מד נשאלה השאלה מדוע אנו אומרים "אביי הוה מסדר... אליבא דאבא שאול" אע"פ שאין הלכה כמותו?

המשפיע הרה"ח רבי מיכאל מישולבין שי' כתב בשם חסידים שתי סיבות לכך:

א. במלים "אביי הוה" מופיע שם הוי"ה.

ב. לפי הסדר הזה מפורט בלשון "קודמת . . קודמת" ולא "אחריו . .
ואחר כך", כי בבית המקדש ובעבודת הקודש אין בחינת "אחוריים".
עד כאן חלקו הראשון של מכתבו של הרב פליישמן שי'.

*

כבר צויין ב"שביב" האמור כי השאלה מדוע אנו אומרים את סדר
המערכה לפי דעת אבא שאול נידונה במקומות שונים, בין השאר ב"שער
הכולל", לגאון החסיד רבי אברהם דוד לאוואוט זצ"ל, סב אמו של כ"ק
אדמו"ר זי"ע.

הרה"ג הרה"ח רבי יצחק אייזיק שי' קפלן, משלוחי כ"ק אדמו"ר
זי"ע באשדוד, בנו של ידידי הדגול הגאון החסיד רבי אריה לייב קפלן
זצ"ל, העיר כי גם כ"ק אדמו"ר זי"ע עסק בנושא זה בהרחבה בשיחת
קודש שנאמרה בשבת פרשת תצווה תשנ"ב, שהוגהה על ידי הרבי,
יעויין שם.

צט.

עוד על הניגון "בך בטחו"

ממשיך הרב פליישמן במכתבו:

ב. ב"לקט ופרט" חלק שישי, "שביבים" אות י נכתב על הניגון "בך
בטחו" שהוא ניגונו של מהר"ם שפירא זצ"ל ושהרבי היה מנגנו.

ניתן להוסיף על כך שהרבי היה מנגנו בהתלהבות ולפעמים גם מנגנו
לבד והציבור עונה, על דרך הניגון "צמאה לך נפשי".

ניגון זה לימד הרה"ח ר' זלמן טייבל ז"ל בהתוועדות של רבנו ומני אז
הרבי שר ואף התחיל לשיר ניגון זה הרבה פעמים.

ניסיתי לברר בשעתו, גם אצל חסידים לא חבדיי"ם, האם זהו ניגונו של
ר' מאיר שפירא ולא עלתה בידי.

על ניגון זה מסופר שלפני פטירתו, בהיותו בין כתלי הישיבה בלובלין,
ביקש רבי מאיר שפירא להעבירו לאולם הלימודים ולנגן את הניגון "בך
בטחו" שלו, ובזה יצאה נשמתו, כך שניגון זה מקבל משמעות נעלית
יותר.

ק.

השפעה רוחנית תלויה גם בלב...

עוד כותב הרב פליישמן במכתבו:

ג. באגרת הקודש סימן ז"ך ב"ביאור" נכתב: "שכל אחד מקבל מרבו, כפי בחי' התקשרותו וקרבתו בחייו ובמותו באהבה רבה, כי המשכת כל רוחניות אינה אלא ע"י אהבה רבה, כמ"ש בזהר הק' דרוח דרעותא דליבא אמשך רוח מלעילא..."

אולי אפשר לומר מקור לזה בנגלה:

במסכת יבמות דף קי"ז ע"א נאמר במשנה "הכל נאמנים להעידה חוץ מחמותה", ובגמרא שם מבאר שחמותה שונאת את הכלה כיוון שלקחה ממנה את בנה ואת יגיעה, בגמרא ר' יהודה מוסיף אם שהכלה אינה יכולה להעיד על החמות והטעם הוא כי גם הכלה שונאת את חמותה כי היא מגלה לבנה דברים עליה, וטעם נוסף אומרים רבנן "כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל האדם", שכיוון שחמותה שונאת אותה, הטבע הוא שגם לבה מחזיר לה שנאה כמו מים וכו' (רש"י באריכות).

ור' יהודה דורש את הפסוק בדברי תורה, רש"י שם, לפי פנים ולב שאתה נותן לתורה, לבך עומד לך להעמיד גירסא אם יגעת בה תמצא, אם לא יגעת לא תמצא" ל"א אם רבו מסביר לו פנים הוא מחכים, ואם לאו אינו מחכים מרבו" הרי שהשפעת תורה = רוחניות לא תלויה כמה אתה משקיע ראש ומוח. אלא תלוי גם בלב. וכמו"כ השפעת רב לתלמיד לא תלוי אך ורק בהסבר טוב אלא גם בהסברת פנים ואהבה.

בכ"ר תלמידך אוהבך וכך גם למדתנו באהבה ובמסירות

חג פסח כשר ושמח ובריא לך ולזוגתך שתחי'

שלמה פליישמן

קא.

"שביב" זה, המאה ואחד, יוקדש למסקנה שניתן ללמוד מתוכנו של פרק ט"ו בתניא קדישא, הדין במאמר חז"ל: "אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים למי ששונה מאה פעמים ואחד". כ"ק אדמו"ר הזקן מסביר

שם שעבודת ה' ראויה לשם "עבודה" היא כזאת שנעשית בשונה ולמעלה
מן הטבע ומן ההרגל של האדם.

ניתן לומר, אם כן, שבמצב הרגיל כיום בין שומרי מצוות, המקיימים
בדרך כלל את המצוות המעשיות כראוי – החסר הוא העבודה הפנימית,
"חובות הלכות", ידיעת ה', אהבת ה', יראת ה'.

זה, אם כן, ה"אחד" (העבודה הנובעת מאחדות ה' האמיתית כפי שגילה אותה הבעש"ט
הקדוש), שכאשר שומרי מצוות יקיימו את הדבר כראוי, יהיו הם זכאים
לתואר "עובדי ה'".

זה יביא לגילוי האלוקי הכללי של "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו
אחד".

A decorative border with intricate floral and scrollwork patterns, rendered in a light gray color, framing the central text.

"עלי הגזון"

אוסף של מאמרי עיון

זמחשבה

שפורסמו בבמות שונות

ועוד על מקוה על גבי מקוה

כבר הרחבנו ב"שביבים" קודמים (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ג, קעז. ו, רכג-רכז) על שאירע בעת בניית המקווה ביישוב אלקנה. שני חסידי חב"ד ביקשו שמלבד בור ההשקה יוסיפו בור נוסף מתחת למקוה כדי לקיים את תקנתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע להדר בטבילה ב"בור על גבי בור" והתחייבו לממן מכיסם את הפרשי הבניה. הדבר לא יצא אל הפועל בשל התנגדות רב היישוב ובגיבוי בג"ץ, דבר המנוגד לחלוטין לחוקי התורה ולחוקי הצדק והיושר.

כן סופר (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ג, קז-קט) על דעתו של הרה"ק ה"שפע חיים" מצאנז-קלויזענבורג זצ"ל בנידון ועל פגישתו בנושא עם הגאון החסיד רבי יעקב לנדא זצ"ל (אביו של הגרמ"ל לנדא זצ"ל), שזכה להיות בצעירותו הפוסק בבית כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בעת מגוריו ברוסטוב, ולאחר מכן כיהן כרבה הראשי של בני ברק במשך שנים רבות, עד לפטירתו (תרצ"ו - תשמ"ו).

בסוף החוברת הששית של "לקט ופרט" (עמודים רלט-רמד) פורסמו מכתבי גדולי הרבנים שקבלנו בזמן בניית המקוה באלקנה, שכולם אומרים פה אחד כי המקוה "בור על גבי בור" בנוסף לבור השקה כשר ומהודר לכל הדעות בלי פקפוק.

כיון שהתצלומים לא היו ברורים דים באו בחוברת השביעית (ב"שביבים", אותיות נא-נח) פיענוחי המכתבים האמורים.

כן באו שם (ב"שביבים", אותיות מז-ג) דברים נוספים בענין זה, וכן ציטוטים מספרו של אחי, הגאון רבי יעקב ישעיה זצ"ל, "פתחי מקוואות" - בענין זה.

*

בהמשך לכל זה יבואו להלן ציטוטים נבחרים מתוך מאמרו של הגה"ח רבי ברוך אוברלנדר שליט"א, אב"ד בודאפסט ושליח כ"ק אדמו"ר זי"ע להונגריה, שנדפס ב"אור ישראל" גליון ע"ז בנושא "מקוה בור על גבי בור". הציטוטים נדפסים כאן באדיבות המחבר שליט"א.

בענין מקוה על גבי מקוה – עדויות חדשות

...ו. המקוה שבנה כ"ק אדמו"ר מהרי"ד בבעלזא

...וב'אור הצפון' שם (גליון ל, אדר א' תשע"א, עמ' לג והערה יז) הביא הרה"ג חיים אויסאיבל, מחבר ספר 'שנות חיים' בעניני מקוואות, עדויות מהאדמו"ר מקוידנוב שליט"א בשם זקנו האדמו"ר מנאראל זצ"ל והדומ"ץ הג"ר נפתלי רייזמן שליט"א בשם הג"ר יוסף שטייכל זצ"ל מבעלזא (וכן הביאם בספרו שם עמ' תקעג אות ג), אודות שהמקוה שבנה מרן מהרי"ד ש"היה נקב ההשקה במקוה זה בקרקע המקוה, דהיינו שהמקוה היה בור על גבי בור". והוסיף לבאר (ביאורים אות ט) שאחת הסיבות שמהדרים שנקב ההשקה יהיה בקרקעית המקוה הוא משום שיטת הראב"ד דנתן סאה ונטל סאה.

והנה הרב אויסאיבל הביא את עובדת היות המקוה של מרן מהרי"ד ע"ג מקוה בשם עדים נאמנים, והנה זימן ה' לקראתי את אחד מחשובי חסידי בעלזא באה"ק, ה"ה הרה"ח ר' זאב וועלוועל פרסטר שסיפר לי את הגילוי המרעיש שכבר בשנת תש"ע הלכו הוא וחבר מרעיו ביחד עם מומחים גדולים לחפש את המקוואות בבעלזא. ובס"ד גילו את המקוואות הנ"ל שהיו מכוסים בעפר ואבנים וכיו"ב. כל מה שהיה מעל האדמה נחרב, אבל מה שהיה מתחת לאדמה נשאר בדיוק כפי מה שהיה בשעתו. ואפילו הבור התחתון היה מלא מים שנשאר שם מאז. והראה לי ר' וועלוועל התמונות שבו רואים ברור שהמקוה נבנה ע"ג מקוה, והרצפה שבין בור ההשקה לבור הטבילה היתה משהה קורות עץ ארוכות עם 4-5 נקבים כשפופרת הנוד בכל אחת ואחת, היינו בערך כשלשים נקבים...

* * *

ז. עדותו של כ"ק אדמו"ר מהרי"י מסקווירא זצ"ל

...ועכשיו מצאתי ב'לקראת שבת' (סקווירא, פר' ויקהל-פקודי תשע"ז עמ' ט, עם הערת המערכת בסוגריים): "בין ההידורים שהרבי זי"ע סבר שיש להדר כשבונים מקוה, הוא שיבנו 'מקוה על גבי מקוה', דהיינו שה'אוצר מ' סאה' שעושים למקוה יהיה מלמטה, ומעליו יהיה 'בור הטבילה'... מפני כמה מעלות שיש למקוה כזה לגבי מקוה שבה 'אוצר מ' סאה' הוא מהצד ונקב ההשקה הוא בקיר: א. לגבי השאלה של 'נתן סאה ונטל סאה... ב. כיון שאין חשש שישכחו לעשות השקה. ג. זה נחשב כמקוה אחת ממש... הרבי [=אדמו"ר מהרי"י מסקווירא] סיפר פעם שבהיותו בטשערנאביל לחתונת האח הרה"ק ר' איציקל קעשינובער זצ"ל הוא ראה את המקוה המקומי

שהרב [=אדה"ז בעל ה'תניא'] הכשיר, והוא ראה שאופן [בניית] המקוה היה 'בור ע"ג בור', בדומה לרוב המקוואות שבאותה תקופה (כנראה לא היתה המקוה בטשערנאביל מעיין-נובע, אלא 'מעיין שנפסק', בתוך תיבת מלט...). פה בשטעטל אכן בנו [את המקוה] באופן כזה שמתחת לבור הטבילה יש עוד שיעור מקוה, ומשם זה עולה לבור העליון".

ובספר 'עיר מלוכה' (תשע"ו, עמ' 64) מובא: "סיפר כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריוקא - ארה"ב שליט"א ששמע מחותנו הרה"ק רי"י מסקווירא זי"ע, שבעת שבנה אדמו"ר הק' ה'מאור עינים' זי"ע את המקוה בטשערנאביל קרא להרה"ק הרב בעל ה'תניא' זי"ע להכשירה, ונבנית ע"פ הדרכתו בצורת בור על גבי בור, כיון שלא היה שם מעיין בטשערנאביל".

ובפרטיות יותר כתב לי הרה"ג בנש"ק ר' יוחנן טברסקי שליט"א דומ"ץ סקווירא ואב"ד בד"ץ קב הישר בברוקלין: "זקיני הרה"ק רבי מרדכי מסקווירא זצ"ל (שנפטר בשנת תשס"ז) שמע מדודו הרה"ק רי"י מסקווירא זצ"ל, דבטשערנאביל היה ג"כ בור ע"ג בור. ושאל אותו זקיני מי בנה מקוה כזו בטשערנאביל? השיב, זקינך הבעל ה'תניא' הכשיר המקוה שם...

ומה שהעיד האדמו"ר מסקווירא שבמחוזם של חסידי טשערנאביל עשו המקוואות באופן של בור ע"ג בור, הנה כדבר הזה נמצא גם בדברי הגה"ק מהארנאסטייפאליע בשו"ת 'עמק שאלה' (יו"ד סי' נז) שכתב: "ואשר שאל כת"ר אם לעשות מקוה ממי גשמים, לא ידעתי למה לא. וידע מעלת כת"ר כי המקוה שעשו בטשערקאס הנה יש ברצפת מקוה העליונה נסר הנלקח בעת שרוצין לנקותה. וב' טעמים, חדא, לעיין במקוה התחתונה אם לא נתמלאה ברפש וטיט (בלאטא). הב', כשמגקין העליונה ובאו להמשיך שאובים מחדש, ישפכו להתחתונה להדיא, וכאשר יגבהו המים בערך שיש מ' סאה גם על פני רצפת העליונה, אז מכסין בהנסר, ויש בו נקב כשפופרת הנוד אשר מחובר תמיד בהשקה". וכן העיד גם הגה"צ ר' משה צבי אריה ביק, שבכמה קהלות ברוסיה ופולין ועוד עשו מקוה ע"ג מקוה (ראה מכתבו המובא בשו"ת 'להורות נתן' ח"ג סי' סג אות א)...

* * *

דעתו של כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי יואל' מסאטמאר זצ"ל

כפי שנמסר ע"י בן-אחיו וממלא-מקומו

כ"ק אדמו"ר בעל 'ברך משה' מסאטמאר זצ"ל

...ואעתיק בזה עדותו של הרה"ג ר' פנחס אהרן וועבערמאן ממיאמי (נדפס ב'הפרדס' שם עמ' 22-23): "ומעשה רב, כי הנה ביום ב' טבת תשל"ג צ"ל: תשל"ד] נתועדנו יחד חמשה מחברי ועד הרבנים החרדים דמיאמי רבתי עם הגה"צ מסיגוט שליט"א, בן אחיו של אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, והוא העיד בפנינו שדודו האדמו"ר איננו מעלה שום חשש ולא עלתה על דעתו שתוספת בור מי גשמים תחת המקוה יזיק.

אח"כ ישבנו בשלחן אחד עם כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, ושם ישבו ג"כ שני הגבאים המשמשים בקדש מוהר"ר יוסף אשכנזי ומהר"ר עזריאל גליק שי', וחזרנו עוד הפעם על כל הענין, וכ"ק אדמו"ר שליט"א גילה דעתו שכן הוא כמו שהעיד עליו בן אחיו הגה"צ מסיגוט שליט"א. ומטעם האדמו"ר מסאטמאר שליט"א נשלחו שני רבנים גאוניים מובהקים מגדולי חברי התאחדות הרבנים, הרה"ג מווידיסלאוו והר[ה]ג מפולטשאן, שליט"א שישכנעו את הרב שטערן שבין יתר התיקונים יפתח הבור שתחת בית הטבילה שנסתם על ידו".

וכן כתב לי (ט"ו תמוז תשע"ח) הרה"ג ר' אברהם קארף שליט"א, מרבני חב"ד במיאמי: "הראיתי לו להגה"צ מסיגעט (ואח"כ היה האדמו"ר מסאטמאר) כל מה שאני והרב וועבערמאן כתבנו להרבנים שדבריהם הוא ממש עם הארצות, והגה"צ מסיגעט הסכים איתי והוא סידר שנפגש עם דודו הסאטמאר רבי, ביחד עם הרבנים מנירבאטור ואיהעל, והרב וועבערמאן ואותי, והוא הראה הכל לדודו. והסאטמאר רבי ביקש מהם שיכתבו בשמו שאין שום חשש קטפרס במקוה על גבי מקוה. ובזה נגמר הדבר. הפגישה היתה בביתו של מאסקאוויץ".

ואז ב"יום ה' לס' אשר תשים לפניהם [=כ"ב שבט] תשל"ד" פירסם ה'ברך משה' ואתו עמו הגה"צ מנירבאטור והגה"צ מאוהעל גילוי דעת בשם ה'דברי יואל', שלדעתו מקוה ע"ג מקוה עם בור מן הצד כשירה אף לכתחילה (נדפס ב'המאור' תמוז-אב תשל"ד עמ' 21, ובשלימות ב'משה היה רועה' ח"ד

עמ' קפט-קצ). כעבור כמה חודשים (כ"ז ניסן תשל"ד) פירסם הודעה דומה גם המשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי (צילומו נדפס ב'משה היה רועה' שם עמ' קצ). הגרז"ש דווארקין מזכיר את הגילוי דעת הנ"ל באחד ממכתביו (קובץ הרוז"ש עמ' 50)...

יד. תשמ"ב: בשו"ת 'דברי יואל' נתגלה תשובה ארוכה שמקוה ע"ג מקוה אין בו משום קטפרס

כעבור כמה שנים, בשנת תשמ"ב, נדפס הכרך הראשון של שו"ת 'דברי יואל' ושם (סי' ב) נתפרסם תשובה שכתב ה'דברי יואל' עוד בשנת תרפ"ו בקשר למקוה בעיר מארגרעטען (שם העיר ע"פ 'משה היה רועה' שם עמ' קצ, ראה גם שו"ת מהר"ם בריסק ח"ג סי' ב), ש"הרב הגאון האב"ד שליט"א... המציא לעשות מקוה על גבי מקוה, והמקוה התחתונה יהיה מכוסה בצימענט ובו נקבים ועליו יהיה נבנה המקוה העליונה". "הרה"ג האב"ד" של העיר באותו זמן היה הגאון ר' שמואל זלמן וויינבערגער, צעיר בנו של הגה"ק בעל שו"ת מהריא"ץ. אחד מדיירי העיר, הרה"ח ר' יצחק אייזיק לעפקאוויטש הריץ מכתב דחוף אל ה'דברי יואל', שיחווה דעתו על כשרות המקוה, כי הוא חשש שלדעת ה'דברי חיים' זה אסור משום ניצוק.

בתשובתו (שם אות ב) שכתב אז בהיותו בריא אולם, דחה ה'דברי יואל' לגמרי חששו של השואל, והסכים לדעת האב"ד מארגרעטען:

"מ"ש לחוש במקוה ע"ג מקוה מטעם ניצוק שאסרו בדברי חיים ובעמק שאלה [סי' נט], זה אינו, דהם לא אסרו אלא כשהמקוואות רחוקים זה מזה ואינם מחוברים אלא ע"י סילון ההולך מזה לזה, אבל אם הם סמוכין יחד ואינו מפסיק אלא דופן הצימענט, אינו בכלל ניצוק. וכמבואר זה להדיא בדברי חיים שם בתשו' ההוא סימן פ"ח להגאון מקאליש ז"ל [נעתק לעיל פרק יג]... ועכ"פ מבואר בסוגיית הש"ס שאם אין צריכין לחבר ע"י קילוח או סילון, אינו בכלל ניצוק כלל, ואין חולק בדבר. וא"כ גם דופן הצימענט אינו יותר מאבן או נסרים המוזכר בדברי חיים זלה"ה.

הרי התברר לנו באופן ברור דעתו של ה'דברי יואל' מתוך מה שכתב בעצמו ובארוכה, שאין במקוה ע"ג מקוה חשש קטפרס וניצוק כלל. ועוד יותר, בשנים ההם הוא בנה מקוה ע"ג מקוה אף בלי שום בור השקה מהצד. וכנראה שההקפדה על זה התחיל רק בשנת תשי"ב (ראה לקמן פרק יט בשו"ת 'דברי יואל' שם סי' עז אות ט [משנת תשט"ו]: "עצה נכונה"; ושם סי' עט [בלי תאריך]:

"נסיתי עוד בזה לעשות תקנה חשובה". וקצ"ע מה שכתב שם סי' ע [כלי תאריך]: "היא קצת תקנה מה שהטבלא באמצע".

טו. תשמ"ה: האדמו"ר ה'ברך משה': "מקוה על גבי מקוה אינו מזיק למקוה! האומר זאת לא למד הלכות מקוואות מימיו!"

לאחרונה, בשנת תשע"ו, נתפרסמה לראשונה שיחה של כ"ק אדמו"ר בעל ה'ברך משה' זצ"ל, ביקור גומלין אצל כ"ק אדמו"ר רבי לוי יצחק הורוויץ מבאסטאן זצ"ל, מוצש"ק וארא, כ"ו טבת תשמ"ה – בעיר מיאמי, פלארידע, ואעתיק את החלק הנוגע לעניננו בתרגום מאידיש (מתוך בטאון 'קול התאחדותינו', יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר, בני ברק, גליון חג הפסח תשע"ו, שנה כ גליון תתקסג, עמ' קיח-קכא, קכד-קכה):

ה'ברך משה' דרש בשלומו ונסתובבה השיחה אודות מקוואות בעיר מיאמי.

האדמו"ר ה'ברך משה': הם בנו שם מקוה חדשה במיאמי, אשתקד הייתי שם, הם באו אל כל הרבנים שם, הרב וועבערמאן (הרה"ג ר' פנחס אהרן וועבערמאן אב"ד קהילת אוהב שלום במיאמי-ביטש), ועוד רבנים משם שאבוא להכשיר המקוה. נו, אז הגעתי. בדקתי את המקוה, וראיתי שעשויה טוב מאד, עם כשרות ובורות... [...]

האדמו"ר מבאסטאן: חשבתי שהחשוב היה משום שכאן רצו לרצות [את כולם], אז בנו מקוה על גבי מקוה.

האדמו"ר ה'ברך משה': ...עוד מקוואות ברוסיה היו בור על גבי בור. זקני האדמו"ר מהארנאסטייפל רבי מאטיל'ע [שהיה חתנו של ה'דברי חיים', בשו"ת עמק שאלה סי' נ"ד] מתאר מקוה כיצד היתה נראית בטשערקאס, מקוה על גבי מקוה.

האדמו"ר מבאסטאן: ומהו החשבון שיש האומרים שיצא ענין של זחילה מזה? [היינו אלו שרצו לערער על התקנה דבור על גבי בור].

האדמו"ר ה'ברך משה': זו עם-הארצות כזו! האומר זאת לא למד הלכות מקוואות מימיו, זה המציא ה... הרי הוא קל דעת בהוראה...

דעתו של כ"ק אדמו"ר שה"ת בעל 'דברי יציב' מצאנו - קלויזנבורג זצ"ל

...כב. עדותו של הגאון החסיד ר' אלי' לנדא מבני ברק

ואעתיק בזה מה עדות שכתב לי הגאון החסיד ר' אלי' לנדא מבני ברק, מראשי ישיבת תומכי תמימים בכפר חב"ד (י"ז סיון תשע"ח), על שיחה שבין אביו הגאון החסיד ר' יעקב לנדא הרב של בני ברק לכ"ק אדמו"ר ה'דברי יציב', כשביקר אצלו בביתו שבנתניה (ראה גם 'תיקוני מקוואות' עמ' קמז אות ב):

"הייתי נוכח בעת ביקור אבי הרב זללה"ה אצל האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בנתניה. (הידידות ביניהם היתה גדולה מאד באופן הדדי.) היה זה בתקופה שחסידי צאנז בפתח תקוה רצו לבנות מקוה באופן אחר, מפני דעת הדברי חיים הידועה, שחיבור בין מקוה תחתונה ועליונה ע"י צינור ביניהם, הוא פסול מדין קטפרס. (אמנם גם זה חידוש גדול, שמים שעומדים ללא תנועה ג"כ בכלל קטפרס, והרבה תמהו על זה. אבל הדברי חיים כתב כן.) ודעתו דמכיון שכל מה שמחזיק את המים הוא הצינור, גם זה בכלל קטפרס. והרב חנונין ז"ל שהיה הרב הממונה על המקוואות בפתח תקוה, לא הסכים. בעקבות זה נסבה שיחת האדמו"ר מקלויזנבורג עם אבי בנושא זה. אבי הסביר לו עד כמה זה שונה מצינור שמחבר, ובנידון דידן אין אלו שני מקוואות אלא מקוה אחת ממש וכו'. והיה ביניהם אריכות דברים, אינני ידוע לפרט בדיוק. ובשעת מעשה לא קבל דעת אבי, ואמר קצת בבדיחותא, 'איר זייט א חסיד' של הרבי הרש"ב, וממילא כו'.

אבי הראה לו הרשימה הנדפסת ממנו בסוף שו"ע אדה"ז.

מספר שעות לאח"ז כשהגענו הביתה, טלפן בנו - מי שהיום האדמו"ר - ואני הרמתי השפופרת, הוא אמר לי שרוצה לומר לאבי בשליחות אביו, שעבר שוב על הרשימה הנודעת של אבי הרב זללה"ה, ואמר שאם אמנם עושים בדיוק ככתוב ברשימה הנ"ל, אין ספק שזה טוב גם לפי דעת הדברי חיים. כמובן שהעברתי השפופרת לאבי, והוא חזר באזניו על הדברים.

באיזו הזדמנות ספרתי את זה ברבים. אחד מהשומעים נסע לנתניה ושאל את פיו של האדמו"ר מקלויזנבורג העכשוי אם הדברים אמת. והוא אישר בפה מלא.

רק לאחרונה ראיתי באיזה פרסום של ד"ת שלו, שבעצמו סיפר כל זה ברבים."

כג. עדותו של כ"ק אדמו"ר מצאנז שליט"א

לפני שנה (י"ד חשוון תשע"ז) ביקרתי ביחד עם כמה מעמיתיי מרבני אירופה אצל כ"ק אדמו"ר מצאנז שליט"א בנתניה, ובין שלל הנושאים ההלכתיים שעלו לדיון היה גם עמדתו של אביו ה'דברי יציב' למקוה ע"ג מקוה. וסיפר גם הוא על ביקורו של הרב לנדא אצל אביו. ואעתיק כאן את דבריו בלשונו ממש (מתוך סרט הקלטה, מתורגם מאידיש):

"בחדר זה, בבית זה, היה הרב לנדא, ר' יעקב לנדא הזקן, הוא היה איש בעל רגש חם, אז עסק אבי במקוואות... היה כאן, ישב כאן, ואבי שאל מה היה שם [אולי הכוונה ששאל אודות המקוה של הרה"ק מהרש"ב]...

מעניין, הוא סיפר אז, אשר הרש"ב ידע את תשובות דברי חיים כמו שידע את הצמח צדק. מהספרים שלמד כסדר וידע בעל פה היו תשובות דברי חיים. כך סיפר [הרב לנדא] בעצמו. דרך אגב, כשהצאנזער רב דיבר אודות מי הם גדולי הדור, היה מונה שלשה, גדולי הדור מן החסידים, הוא מנה את הצמח צדק כ[גדול הדור].

ואז אמר [הרב לנדא], שהרש"ב הורה לעשות את המקוה שיהיה פתוח אמה על אמה, ושהמים יעלו מעל הבור, ורק אז שיניחו את הכיסוי ושישאר בו פתח של טפח על גבי טפח פעמיים, משני הצדדים, אך שהמים ייכנסו בתחילה, שהמים יעלו מעל ארבעים סאה, למעלה בתוך הבור, בור הטבילה, ורק אז ישימו את הכיסוי, ואמר אבי שבאופן זה אינו רואה שיהיה קטפרס... גם לפי הדברי חיים".

[ויש להעיר שפרט זה מתואר בדיוק כך גם בדברי הגה"ק מהארנאסטייפאליע, חתנו של ה'דברי חיים', בשו"ת 'עמק שאלה' (שנעתק לעיל פרק ט): "...וכאשר יגבהו המים בערך שיש מ' סאה גם על פני רצפת העליונה, אז מכסין בהנסר...".]

וכן הורה האדמו"ר שליט"א הלכה למעשה בקשר למקוה טהרה החדש שזכינו לבנות כאן בכודאפעסט, כפי שנתפרסם בחוברת 'בצל אדמה למנותא' (פר' תוריע-מצורע תשס"ד עמ' י), מתוך שיחה עם עמיתי הגאון ר' משה טוביה וייסברגר, מלפנים רב ומו"צ דקהילת קאזינצי האורטודוקסית דכאן: "הגרמ"ט שליט"א שאל את מרן אודות המקוה החדשה שעושים בפעסט ועשו שם גם עם בור מתחת למקוה כמנהג חב"ד, והבטיחו לו שמוכנים לעשות הכל שיהיה גם עפ"י שיטת מרן הדברי חיים זי"ע וכשיטת כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, ושמעו איזה שמועה שיש מכתב מכ"ק

מרן זי"ע שיש אופן שגם הוא הסכים דגם המקוה של חב"ד יהיה טוב לשיטת מרן הדברי חיים. מרן שליט"א ענה שמכתב אין, אבל זוכר שבשנת תשל"ט הגיע הגר"י לנדאו זצ"ל רבה של בני ברק אל כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע כאן בקרית צאנז, והיה אז משא ומתן על אודות המקוה של חב"ד, ומרן שליט"א הראה שבמכתב שהרב לנדאו כותב (המודפס בסוף שו"ע הרב חיו"ד) בשם האדמו"ר הרש"ב כתוב מפורש שפתחו שיש אמה על אמה והמים מלא על גדותיו למקוה מים כשרים, וא"כ הוה מקוה אחת, ואח"כ אף שסגרו בשיש ורק נשאר שני נקבים יהיה טוב גם לשיטת הדברי חיים. ע"כ יעץ לו מרן שליט"א שיעשו כמו כן גם במקוה שעושים שם בפעסט ואז יהיה טוב לכולי עלמא..."

הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל בספרי חב"ד

לקט חשוב זה של איזכורי הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל בספרי רבוה"ק נשיאי חב"ד ותלמידיהם נערך בידי נכדי התמים ברוך הכשרונות שלום דובער שוי' לאופר. יש לציין כי אף שלקט זה הינו ראשוני בלבד ואינו מהווה ליקוט מושלם של איזכורים אלה - ניכרת ממנו ההערכה המיוחדת וההדדית של רבוה"ק והרה"ק מרוז'ין זצ"ל.

"בוצין בוצין מקטפי ידיע"

מדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע:

ישנו הסיפור הידוע שמספרים על הרה"ק מרוז'ין כשהיה ילד קטן והי' חפץ לאכול תפוח. האמא (או המלמד - מי שנכח שם) לא רצו לתת לו. עלה בדעתו רעיון והוא בירך בקול רם בשם ומלכות "בורא פרי העץ" - והוכרחו לתת לו התפוח...

באותו מעמד סיים כ"ק אדמו"ר זי"ע:

"אנסה, איפוא, לעשות משהו "פראי" - בהתאם להנהגת הרוז'ינער שכאשר עושים ברכה בשם ומלכות מעניק השי"ת תפוח, תפוח מתוק בדבש שאכלוהו ביו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת וממנו נשפעה שנה טובה ומתוקה על כל השנה כולה", והרבי דיבר ע"ד בניית שכונה חדשה בירושלים.

(שיחות-קודש' תש"מ כרך א' עמ' 672)

"על חלום אין מקשים קושיא..."

הרבי [= כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע] סיפר: כשהי' הרוז'ינער ילד ללמד חומש עם המלמד - הי' מקדים לשאול את המלמד את כל הקושיות שרש"י מדייק בהן.

כשלמד את הפסוק "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה גו'", אמר לו המלמד: נו, מדוע אינך שואל? ואמר לו את קושיית רש"י: הי' צריך להיכתב "יורדים ועולים"? - ענה הרוז'ינער: על חלום אין מקשים קושיא...

(תורת מנחם - התוועדויות", חלק א' עמ' 9, וראה גם בחלק ט"ו עמ' 82, חלק ל"א עמ')

”אמרו צדיק כי טוב”

אדמו”ר הזקן אמר על הרה”ק מרוז’ין: ”אמרו צדיק כי טוב” כי היה אז שבע עשרה שנה בגימטריא ’טוב’.

(ראה ”ספר השיחות תש”ב” עמוד 105)

מדבריו אודות אדמו”ר הזקן

הרה”ק מרוז’ין זצ”ל אמר אודות אדמו”ר הזקן כי הוא והרמב”ם באו משורש אחד, ומכאן החשיבות הגדולה שנתן אדמו”ר הזקן בספריו לדברי הרמב”ם.

(מקובל בפי חסידים)

”רוח הקודש, רוח הקודש אמיתי...”

אחד ממלמדי בניו של הרה”ק מרוז’ין זצ”ל היה מחסידי האדמו”ר האמצעי, וברשותו היו מספר כתבים מאמרים שלו, אותם היה מקפיד להסתיר מהרוז’ינר בארון נעול. באחת הפעמים בהם עסק המלמד בכתבים, יצא לאיזה עניין – מבלי להסתיר את הכתבים. כשחזר – ראה את ר’ ישראל עומד בחדרו ומעיין בכתבים. כשהבחין הרוז’ינר במלמד, שאלו של מי הכתבים, וענה לו המלמד כי הם מאמריו של אדמו”ר האמצעי. בשומעו זאת, אמר הרוז’ינר בהתפעלות: ”רוח הקודש, רוח הקודש אמיתי...”

(מפי חסידים, ”רשימות דברים” (חיטריק) עמוד 117)

הנהגת הרחבה – לעיני הרואים

וע”ד הסיפור הידוע אודות הרה”ק מרוז’ין, שהי’ מתנהג באופן של הרחבה כו’, ועד שהי’ נועל מנעלים מכסף וזהב, אבל, כל זה הי’ רק לעיני הרואים, ולאמיתו של דבר, הנה המנעלים מכסף וזהב היו ללא סוליה... כך, שבימות החורף היו רגליו דורכות ע”ג הקרח, והי’ סובל יסורים...

(”תורת מנחם – התוועדויות”, חלק ל”ו עמ’ 79)

"א געשמאקער סיפור"

ישנו סיפור אודות הרוז'ינער ששמעתיו מחסידים, לא שמעתיו מכ"ק מו"ח אדמו"ר - אך מכיוון ומדובר בסיפור ערב ("א געשמאקער סיפור") אחזור עליו:

הנהגתו של הרוז'ינער הייתה בהרחבה, ב"סדר הנהגה" (=גינוני) של מלכות עד אשר יש אומרים שאחת הסיבות ל"מסירה" הוא כי נהג כ"מלך", דבר שהיווה מרידה במלכות במדינה ההיא.

כיון שנהג בהרחבה - היו אף "נעלי הבית" שלו עשויות מזהב וכסף וכיוצא בזה. מובן, שלאף אחד לא הי' אומץ לשאול אותו לפשר הנהגתו זו היתכן, הרי מצויים אנו בגלות, ואפשר לנצל את הכסף לצדקה וכיו"ב, ולהסתפק בפאנטפל [=נעלי בית] של עור.

לאחר-מכן תפסו שאמנם תוך כדי לבישת נעלי-בית מוזהבות או כסופות אך הם היו חסרי סוליה - ממילא כאשר הוא צעד, היה הדבר כרוך בצער בשל חוסר סוליה.

איתא בספרים מדוע שלילת נעילת הסנדל ביום הכיפורים קרויה בשם "עינויי" - משום שללא לבישת הסנדל לא נמצא המגן על הרגל מהדברים הבלתי רצויים המצויים על פני הארץ כאשר הוא צועד ממקום למקום, כגון קוצים או גבשושיות וכיוצא-בזה.

רואים, איפוא, גם במקרה זה של הרוז'ינער שלמרות שלבש נעלי בית מוזהבות (או מוכספות) דבר שהכל ראו, מה שלא ראו שהוא דאג שלא תהינה סוליות וכל צעד היה כרוך במה שתורת אמת קובעת שמדובר ב"עינויי".

(*"שיחות קודש"*, תשמ"א, כרך א' עמ' 417)

התנהג בהנהגה מלכותית למדות שחי בחו"ל

הרוז'ינער התנהג גם הוא בהנהגה מלכותית למרות שחי בחו"ל; הוא לא התפעל לא רק מ"גוי קטן" אלא אף מ"גוי גדול"... ולא חשך להסתכסך עם מלכות רוסיה!

(מדברי כ"ק אדמו"ר זי"ע בעת ביקור הרה"ק מסדיגורא זצ"ל,

קין תש"מ, 'בצל החכמה' עמ' 105)

"בודאי היו אצל אדמו"ר מרוזין כתי"ק של בני דורו ודורות הסמוכים לו מלפניו וספרים וחפצים חביבים עליו כי באו אליו בירושה"

דבר ברור, אשר האדמו"ר מרוזין זצ"ל הי' אסור... במאסר קשה כהנ"ל היו מחרימים הכתבים שנמצאו ברשות הנאסר, בודאי היו אצל אדמו"ר מרוזין כתי"ק של בני דורו ודורות הסמוכים לו מלפניו וספרים וחפצים חביבים עליו כי באו אליו בירושה וכיו"ב - אם מעט או הרבה; בודאי כשנמצא האדמו"ר במקום בטוח רצה וחפש אופנים איך לקבל הכתבים בחזרה. ברור שלא הי' יכול להשיגם בהשתדלות גלוי' אצל הממשלה כיון שברח ממאסרו - ולא נשאר אלא הדרך דאופנים חשאיים. אם עלתה ביד המשתדלים בזה לשחד באיזה אופן את הפקידים השייכים לזה - מה היו עושים הפקידים כדי לפשר את הדבר ולמעט, עכ"פ את האפשריות אשר חוקרי הממשלה יגלו החזרת הכתבים לבעליהם? ...

(“אגרות קודש”, חלק ה' עמוד רנ, על תולדות ואמינות “הגניזה החרסונית”)

הסיום בטהרה

בסדר - שממנו הי' נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר [= כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע] לומר פרקי משניות אלו - מובא בשם הרה"ק מרוזין, שטעם לימוד פרק זה הוא לפי שכל משנה שבו מסתיימת בתיבת “טהור”, “טהור מכלום” או “טהורה מכלום”, וסיום הפרק הוא “בין מבפנים בין מבחוץ, טהור”. אבל, עפ"ז השייכות היא רק עם הסיום של כל משנה - “טהור” או “טהורה”, ועדיין אינו מובן: מהי השייכות עם התחלת כל משנה, שפוסקת ש"טמא", היפך ענין הטהורה? !

(“תורת מנחם - התועדויות”, חלק ל"ט עמ' 403)

מנהגו ב"תשליך"

הרוזינער הי' הולך לתשליך לא בר"ה, כ"א בי"ג מידות (ד' דעשי"ת). בהיותי בארצה"ב - בניו-יורק - אשתקד הלכתי לתשליך ימים אחדים לפני ר"ה, במוצאי ר"ה ולי"ג מידות.

(“אגרות קודש”, חלק ב' רנב, “תורת מנחם - רשימת היומן” עמוד קסה, מדברי כ"ק אדמו"ר

מוהריי"צ נ"ע בשנת תרצ"א בריגא)

שמחה גוררת שמחה

הרה"ח רבי לייביש רבינוביץ, מזקני חסידי בויאן בירושלים (אחיו הבכור של גיסי, הרה"ח רבי אברהם שי' רבינוביץ), סיפר שפעם אמר לו כ"ק אדמו"ר זי"ע ביחידות: "שמעתי מכ"ק אדמו"ר מבויאן בשם הרוז'ינר הקדוש שכשם שמצווה גוררת מצווה – כך שמחה גוררת שמחה".

(*"שביבים" שב"לקט ופרט" ב, ז*)

"אם בניך אינם שומרים את ה"יום טוב" – קח אותו מהם"

הצמח צדק היה קורא להרוזינאי "דער הייליגער רוזינער" [= "הרוזינאי הקדוש"], וסיפר:

הרוזינאי הקדוש היה מרחק עצבות ואפילו מרירות. אצל חסידיו נעשה איפוא (כתוצאה מכך) – מעשי קונדס (*"שטיפעריי"*). בתשעה באב שיחקו ב"בערעלאך".

אחר כך הוחלט לפתוח את גג בית המדרש, שלשלו משם חבל ואיש הנכנס יגביהו אותו הגגה. וכן עשו.

בינתיים נכנס הרוזינאי. כיון שאלה שעמדו על הגג לא יכלו לראות היטב את מי הם מעלים – החלו להעלות את הרוזינאי, וכאשר הם הבחינו שזה הוא – הורידוהו בחזרה.

אמר הרוזינאי: רבונו של עולם, אם בניך אינם שומרים את ה"יום טוב" שלך – קח אותו מהם.

(*"ספר המנהגים – חב"ד" עמוד 48. "תורת מנחם – רשימת היומן" עמוד תד*)

קשריו עם ה"צמח צדק"

הצמח צדק סיפר פעם לבניו הקדושים: בשעה שהצדיק הקדוש מרוז'ין אומר תהלים, כל העולם פתוח לפניו. ובתהלים של שבת הוא רואה בשורשים שבכל עניני העולם, ואז הוא יכול לתקן בשורש ובמילא נדחית ומתבטלת הגזירה, ואני הנני מסכים עם הצעת הצדיק הקדוש מרוז'ין.

וזה פרשת הדבר: אהבה גדולה וחיבה יתירה היתה בין הרבי הצמח צדק לבין הרבי מרוז'ין.

פעם אירע ענין כללי גדול, ושלח הרבי הצמח צדק את הגה"צ המפורסם רבי יצחק אייזיק הלוי אל הרבי מרוז'ין לטכס עצה נכונה לביטול הגזירה. בבוא רבי יצחק אייזיק אל הצדיק מרוז'ין, קיבל אותו בסבר פנים מאירות, ובשמעו דבר השליחות שמסר לו הרבי ה"צמח צדק", אמר: נאמר כמה פרקי תהלים, ויפתח השי"ת שערי אור ונראה מה נעשה. ביום השבת כשהרבי מרוז'ין אמר תורה כדרכו, הנה באמצע פסק מלומר וציווה שכל החסידים שהיו באותו מעמד יצאו מן החדר, ועליו פקד להישאר וכאשר יצאו כולם אמר לו הרבי מרוז'ין: עצתי נאמנה כי ישלחו שני שלוחים לעיר המלוכה בטענות אלו, והגזירה תיבטל בעזרת ה', וגם האדמו"ר שלכם מסכים עמדי...

(קובץ מכתבי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע אודות גודל ערך אמירת תהלים, נדפס בסוף תהלים "אהל יוסף יצחק")

ה"צמח צדק" הרגיש בהסתלקותו

כשנסתלק הרוז'ינאי, ג' חשון תרי"א, היה יום גשום מאד. בשעה שלש קרא הצמח צדק בליובאוויטש את המשרת שיקרע לו קריעה ל"ע. אז לא היו שום ידיעות טלגרפיות. כשהרבנית שאלה אותו מה קרה, אמר שהרוז'ינאי נסתלק, וחשב עצמו לאבל.

(מקובל בפי חסידים)

להשאר חסיד חב"ד וללכת בדרכיו

בכ"ח תשרי תשנ"ב (יזרע צדקות' עמ' 140) עבר אחד מתלמידי ישיבת "תומכי תמימים" בחלוקת הדולרים לצדקה, ואמר לרבי כי בג' מרחשון חל יום הולדתו.

הרבי העניק לו דולר נוסף באחלו לו "שתהיה לך שנת הצלחה ובשורות-טובות והוסיף בחיוך:

"הרי זה הילולא של הרוז'ינער... השם-יתברך יעזור לך ללכת בדרכיו, אבל תישאר חסיד חב"ד..."

להלן מאמר שפרסם לאחרונה הרה"ח ר' שמואל שי' ווייספיש במוסף לעתון "כפר חב"ד" בקשר למצב האקטואלי בזמן האחרון.

חייבים למדוד חום

ערימה גבוהה מאד של מכתבים ושעות על גבי שעות. הרבי ישב וקרא במשך השנים המוני מכתבים בתשומת לב מרובה והיה עונה לכל אחד את התשובה המיוחדת והמתאימה לו. השמועה מספרת בשם הרב בנימין קליין, שפעם אחת הוא נכנס לחדרו של הרבי, בזמן שהרבי ישב וענה על מכתבי החסידים. הרבי הניח את העיפרון, הסתכל עליו ואמר לו את המשפט הבא: היה אפשר לחסוך לפחות חצי מערמת המכתבים הזאת, אם החסידים היו מקיימים את הוראתי ולומדים את שער הביטחון בספר חובת הלבבות.

*

בטוחני כי הרבי אמר זאת, לא כי רצה לחסוך מעצמו עבודה, וכדי שהוא לא יצטרך לענות על כל כך הרבה מכתבים. הרבי אמר זאת, כי רצה לחסוך מאיתנו החסידים, צער, דאגה וחיבוטי נפש מיותרים. כאשר יהודי חזק בביטחונו בה', אז הוא לא מרגיש פחד ודאגה. אנו נמצאים בעיצומו של אירוע עוצמתי, בצורה בלתי רגילה. לא רק אנחנו הצעירים נדהמים מעוצמתו, גם המבוגרים אומרים שוב ושוב, שהם לא זוכרים אירוע שכזה. אנחנו שומעים בשורות קשות על פטירתם של כמה מאנ"ש ל"ע מקהילות חב"ד בעולם וזה בהחלט מעציב ומבהיל ביותר. זוהי שעת מבחן. מבחן קשה. מבחן בו כל אחד מאיתנו צריך למדוד חום. לא רק את חום הגוף שלו, אלא גם ובעיקר את מידת חום האמונה והבטחון שלו.

עד כמה אמונתו וביטחונו שלו הם בטמפרטורה המתאימה והאם הם זקוקים לתוספת חיזוק וחימום.

זה מבחן סופר קשה, כי הוא נעשה כאשר אנחנו סגורים בתוך הבית יחד עם הילדים שלנו.

ילד הוא כמו בית דין של מטה. סוג של מדחום מהלך דיגיטלי.

מספיק לו מבט אחד בפנים של הוריו, בשביל לדעת בדיוק עד כמה הם מפוחדים, או עד כמה הם בוטחים בבורא עולם.

יש לנו אתריות הורית גדולה ביותר בימים שכאלו. אם אנחנו נחזק את האמונה והביטחון שלנו, אנחנו גם נשפיע ונקריין על הילדים שלוהו, שמחה ובטחון חזק בה', שיהיה טוב בעזרת השם.

*

בכ"ח ניסן ה'תנש"א, הרבי בשיחתו לחסידים קבל על כך שעוד לא הצלחנו להביא את הגאולה ועדיין אנחנו נמצאים בגלות.

בתוך הדברים הסוערים הוסיף הרבי משפט מדהים: "ועוד והוא העיקר שנמצאים עדיין בגלות פנימי בנוגע לעבודת השם".

כשם שהגלות הכללית והפרטית הולכות שלובות זרוע זו בזו,

כך גם הגאולה הפרטית והכללית חד הן.

ברגע שנחזק את ביטחוננו בבורא, נזכה לצאת מהגלות הפרטית שלנו.

דאגה היא גלות חשוכה וארוכה ובטחון בהשם הצומח מתוך אמונה עמוקה, היא היא הגאולה.

אם נאמין ונבטח כולנו בעוצמה, נזכה גם לגאולה כללית.

כאשר הרבי דיבר בלהט על כך שמשיח יבוא פתאום וברגע אחד, היו שהסתכלו על כך בצורה מוזרה.

אלו היו נשמעים דברים הזויים ומנותקים מהמציאות בתקופה ההיא.

איך פתאום באמצע השטף המטורף של החיים זה יקרה? איך פתאום הוא יצוץ לו המשיח?

בשנים האחרונות אנחנו עדים לאירועים כל כך הזויים, שפתאום הרעיון הזה שמשיח אכן יופיע,

כבר לא נשמע כל כך מופרך.

האירוע של בנייני התאומים למשל, אם היינו אומרים למישהו לפני ה-11 לספטמבר שדבר כזה עלול להתרחש, הוא היה מסתכל עלינו כמו מישהו שנפל מאיזה בנין, והנה זה קרה.

אמנם זה דבר רע וזוהי מידת פורענות, אבל: "מרובה מידה טובה ממידת פורענות".

משיח אין טוב ממנו ואנו צריכים להאמין ביתר שאת, שהוא אכן יופיע.

*

יש גם דוגמא טרייה ואקטואלית, ממש מהשנה האחרונה.

אם מישהו היה אומר לנו לפני שנה, שיהיו בשנה הקרובה שלוש מערכות בחירות בארץ הקודש ואולי אפילו גם מערכת בחירות רביעית, היינו ממליצים לו לאשפז את עצמו.

הנה עכשיו אנחנו עדיין בעיצומו של האירוע המתגלגל הזה, שצריך ללמד אותנו לא להפסיק לבחור להאמין שמשיח יבוא, כי הוא הוא הבחירה האולטימטיבית שלנו.

*

מי מאיתנו דמיין אירוע כזה כמו הקורונה, מגיפה שתגרום לאנשים בכל העולם לעצור הכול ולהישאר בבית.

קורונה כזאת שלא מבדילה בין אדם לאדם, לא משנה כמה ממון יש לו או אין לו.

הכל סגור.

אין טיסות ואין לו לאן לברוח.

מין תחושה חזקה של: "אין עצה ואין תבונה כנגד ה'".

אף אחד לא יודע להגיד מה יהיה, איך זה יתגלגל ומתי זה יגמר.

כולנו באותה סירה ואין שום דרך להתמודד, מלבד לחזק את האמונה והביטחון המלא בה'.

שוחחתי לאחרונה עם כמה אנשים, שמתאפיינים בריאליות גבוהה על גבול הציניות.

שמעתי מבין השורות שהם חשים שמישיח בפתח ואפילו הם מרגישים שאלו ימים היסטוריים ומיוחדים, אבל הם חוששים לומר זאת בקול, שמא יתאכזבו אם זה לא יקרה.

לדעתי, עם שעבר אלפיים שנות גלות וחסידים שגדלו אצל רבי שחי את המשיח בכל שניה, לא צריכים לחשוש מלומר בקול את הרגשות האלו שצפים אצלם, מחשש שיתאכזבו חלילה.

אם יש בנו התלהבות של קדושה וציפייה עזה, צריך להעצים אותן ולא לחשוש מפניהן.

לסיום, חשוב להדגיש את גישת הרבי, כי את גילוי המשיח צריכים אנו לבקש ולדרוש לא מתוך תחושת ייאוש וחידלון, אלא מתוך שמחה וחיות.

לא כי אנחנו בתחתית ומשיח חייב לשלוף אותנו משם, אלא להגביה ולהצמיח את עצמנו באמונה ובטחון חזקים, ולבקש גאולה מתוך עוצמה.

הרבי היה מברך בשיחותיו בפרט בשנים האחרונות: "ולכל בני ישראל היה אור במושבותם עוד בזמן הגלות, ברגעים האחרונים".

אולי מילים אלו היו מכוונות במיוחד למצב כזה, כמו שאנו חווים ברגעים אלו.

ככל שנהיה יותר בביטחון, נרגיש יותר את האור.

אור האמונה והביטחון שיביא את אור הגאולה תכף ומיד ממש.